

Jfr 36/15 52/16
49/17

Avskrift ur D:r Georg F.L. Sarauws dagbok.

Hålda sockens fornminnen n:r 4.

Ytter Restad.

Knappegården, Ytter Restad by, Hålda s:n, Inlands nordre h:d, Bohuslän.

(Andra gården från vänster i Ytter Restad).

Undersökning 16/6 - 15/7 1914 (med avbrott).

Högar på gravfält vid Ytter Restad.

På en platå eller en terrass av berget "Hålseberget" (mantal n:r ?), Ytter Restad, Knappegården en samling större och mindre oskadade ljungbeväxta gravhögar i hed, tillhörande Johannes och Andreas Andersson. Gravfältet besiktigat 10/8 1913 och 25/5 1914.

Undersökt 16/6 - 20/6 (21/6 Gullbringa och Lilla Risby) och 22/6 - 27/6 samt 9/7 - 16/7 1914. (16/7 resa).

Hög 1. Inv. n:r 7001 - 7003.

Hög, ljungbeväxt, 0.8 m. hög, 11 m. i diameter. Uppförd av stenar, 0.2 - 1.0 m. i diameter, blandade med sand.

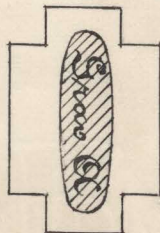
Det undersöktes ett fält 4 x 4 m. stort med utvidgningar i N. och S. 2 x 1 m. Små och stora stenar voro blandade utan någon ordning; stenröset nådde utanför alla 4 hörnen av utgrävningen.

Fältet utgrävdes till bottnen, den gula undergrundens grus. Senare utvidgat åt N. och S.

Röset var anlagt på den ursprungliga bottnen av grusblandad mylla ungef. 20 cm över undergrundens gula grus.

I mitten nådde stenarna djupare ned, och utanför desamma var gult undergrundsgrus kastat upp och spritt över den ursprungliga ytan. Gruset härstammade från en grav i mitten av högen, en undergrav, i vilken rösets stenar voro nedsjunkna.

Gravens riktning var noga N - S rättvisande; den var över 4 m. lång, varför groppen måste utvidgas med 1 m. åt N. och 1 m. åt S, med 2 m. breda tillökningar så här:

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1914:2

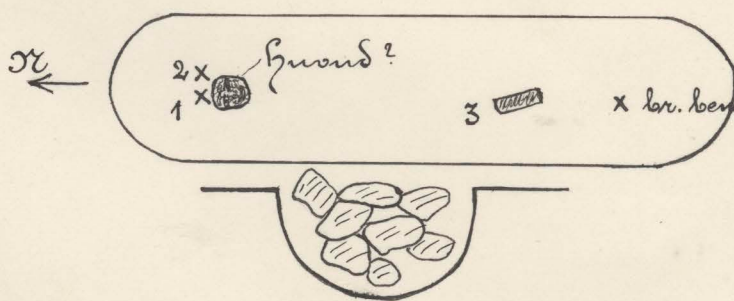
Graven var 4.45 m. lång i nästan rätt N - S, 1.55 m. bred i Ö - V. Mitten av graven under högtoppen. Vid ändarna avrundad, fylld med blandad mörkare jord inom undergrundens gula grus. I gravrummet voro många stenar av det täckande röset nedsjunkna och utfyllde graven utan ordning. Fot. 1 visar graven med stenarna; röset annars borttaget i groppen.

Gravfyllnaden innehöll litet träkol. Graven torde hava inneslutit en trækista, varav dock intet spår kvar; vid densamma förmultning torde stenarna hava störtat ned. Gravens sidor gingo först tämligen brant ned, senare avsmalnade graven. 1.15 m. från norra ändan vid gravens mittlinje lågo tätt intill varandra, fullkomligt krossade under vikten av stenarna 2 små lerkärl, ornamenterade, ⁷⁰⁰¹n:r 1, lerkärl åt väster med öra åt nv. och med kant åt sv., ornament; ⁷⁰⁰²n:r 2, lerkärl refflat, kant åt väster, öra åt sö. Närmare södra ändan några bitar av kitt från träkärl, ⁷⁰⁰³n:r 3.

Nära mitten låg en enda liten bit bränt ben; inga andra benbitar funnos.

Men omedelbart söder om lerkärl 1 kändes en fläck jord, litet rödaktig och fet, vilken troligen betecknade skallen av ett upplöst skelett, som annars icke kunde påvisas. Den stora graven är med all sannolikhet en skelettgrav. Den var trågformad, urholkad i undergrunden.

Graven var vid bottnen 3.86 m. lång, 1.10 m. bred, 0.65 m. djup under högbottnen.

Hög 2. (14.5 m. öster om hög 1). Inv. n:r 7004-7010.

Hög, oskadad, ljungbeväxt, 0.7 m. hög, 9 m. i diameter. Utgrävningsgrop 3 x 3 m. stor. Inneslutande ett rös, som endast täcktes av ganska tunn ljungtorv. Stenarna blandade med mylla. 0.9 m. sö. om högtoppen träffades redan i ljungtorven bland rösets översta stenar ett kärl med öra (lerkärl) ⁷⁰⁰⁴n:r 1, d.v.s. några skärvor av en dylik kruka. Möjligen har den tillhört någon särskild grav, men krukskärvorna kunna även vara tillfälligt inblandade.

Rösets stenar lågo utan ordning, de största vid bottnen intill 1 m. i diameter.

0.9 m. nv. om högtoppen låg löst i högfyllnaden en knacksten (kula) av flinta, ⁷⁰⁰⁵n:r 2. SV. om toppen en större flintskärva, ⁷⁰⁰⁶n:r 3. Även mindre flintskärvor, några skörbrända funnos. I fyllnaden litet ^{ad 7004}kol. ⁷⁰⁰⁹N:r 4. En liten krukskärva åt östra sidan i fyllnaden, ⁷⁰¹⁰n:r 5 en annan krukskärva i fyllnaden. Mot bottnen blev fyllnaden starkt grusblandad över berget, som underst mötte. Syd- och sydöst f. mitten lågo 2 stora block.

Röset vilade på ytan av berget, som lutade från norr och väster åt sö.

Varken i röset eller under detsamma fanns ben brända eller obrända. Ingen grav kunde påvisas.

Högen erinrade om högarna vid Ingetorp och Rolfstorp.

N:r 2, 3 och 4 samt flera flintskärvor tillhöra troligen en stenålders boplats, som förut funnits på stället. Flintskärvor träffades även annanstans på bergets sluttning, där vattnet blottat grusränna.

Hög 3. Inv. n:r 7011 - 7014.

(11.0 m. rätt norr om hög 1, räknat från topp till topp; högfötterna med 1 m. avstånd).

Hög, ljungbeväxt, mot norr ett litet furuträd (fotografi), o-skadad.

Högen 0.9 m. hög, 10 m. i diameter, inneslutande ett rös, som vid toppen stack ända fram i dagen, men som åt sidorna var täckt med mera jord, sandmylla. I högfyllnaden litet träkol. Löst i fyllnaden åt söder låg en liten bit kitt, ⁷⁰¹¹n:r 1, åt väster en kantskärva av lerkärl, ⁷⁰¹²n:r 2. Utgrävningen gjordes 4.5 x 4.5 m. orienterad i N - S, Ö - V.

Stenröset gick in i väggen åt alla håll utom vid hörnen i sv. och sö. Sö. kanten var litet skadad genom tidigare grävning; annars var röset ostört. Röset var anlagt på den ursprungliga högbotten, gammalt mylleskikt över grus. Över mitten lågo här närmast i Ö - V en samling flata stenar, lagda som övriga röset på högbotten, den ursprungliga marken, som lutade åt öster och norr, utan tydlig ordning.

Vid bottnen var jorden starkt blandad och innehöll små bitar av kol. Åt sö. en liten kolfläck med några tunna kvistar, möjligen bränd ljung. Häri låg en liten kula av lera ⁷⁰¹³n:r 3. I fyllnaden löst krukskärva ⁷⁰¹⁴n:r 4. Det grävdes ner till undergrundens gula grus över hela fältet.

Varken i röset eller under detsamma träffades någon grav; inga ben brända eller obrända. Ganska få små bitar brända ben i botten-skiktet, knappast av människa. Hela bottenskiktet blev undergrävt över 4.5 x 4.5 m. över grusundergrunden, som låg obruten. Marken lutade åt nö.

Från nv. i riktning mot mitten i översta grusbotten syntes en rävgrav mynnande i en urd eller kula, varifrån en annan gång utgick åt sö.

I grusbotten syntes vidare 5 små pålhål, ordnade i en krets. Kretsens centrum låg närmare utgrävningens nö. hörn, ungefär 3.0 m. från kretsen.

Pålhålen voro 20 - 25 cm vida ovan vid gruset, och c:a 15 cm djupa. Pålar, som tycktes saknas i kretsen, torde icke hava nått så djupt ner.

A. Vid utgrävningens östra vägg träffades en större kretsrund grop i grusbotten, fylld med svart jord, däri kolbitar.

Grop A. Mitt för gropen gjordes i väggen en utvidgning 1 x 1 m. stor åt öster. Fotografi. Gropen rund, 75 cm vid ovan vid grusbotten, 52 cm. djup i gruset. Innehöll blandad jord och litet kol, inga ben. Möjligen en mittstolpe i huset har stått här i detta hål. Det var icke någon härd, inga stenar. Vid norra sidan var mylleskiktet mellan röset och undergrunden intill 34 cm tjockt.

Hög 4. (14 m. NV om hög 1, topp till topp). Inv. n:r 7015-7018.

Hög, 0.5 m. hög, 9 m. i diameter, ljungbeväxt. Rösets stenar stucko fram vid toppen. Formen elliptisk, 3.75 m. lång i Ö-V, 2.50 m. bred i N-S. Ytan något oregelbunden. Endast täckt av tunn ljungtorv. Fot.

I högfyllnaden litet träkol. Vid stenläggningens norra sida låg en liten krukskärva, ⁷⁰¹⁸ n:r 1, vid det sv. hörnet en annan krukskärva, n:r ⁷⁰¹⁷ 2 med ornament. Grop 4 x 4 m.

A. Vid högbottnen syntes en stentäckt grav, 2.80 m. lång i ÖNÖ - VSV; 1.05 m. br. i NNV - SSÖ, vid varje ända en större stenhäll som avslutning och tak.

Graven A var en stenkista med sidohällar och stenlagd botten, nedgrävd i undergrundens gula grus.

Graven var 2.75 m. lång i ÖNÖ - VSV, 0.70 m. bred invändigt. På gravens botten lågo två ornamenterade lerkärl på bottenstenar.

0.6 m. från västra ändan av graven låg lerkärlet, ⁷⁰¹⁵ n:r 3, med

mynningen vändande åt söder, norr om gravens mittlinje. 0.6 m. från östra ändan ⁷⁰¹⁶ lerkärlet n:r 4, ett hankkärl, söder om mittlinjen, vändande hanken intill södra gravväggen, mynningen åt väster.

I graven fanns inga brända ben och intet spår av skelett kunde upptäckas. Endast på 4 ställen var botten belagd med små hällar, bottenstenar.

Sidostenarna voro icke hällar i egentlig mening, men vände en jämnare sida inåt graven. Graven var fördjupad i grusbotten, 0.40 m. djupt.

Hög 5. (200 m. vsv. om hög 1). Inv. 7019 - 7046.

Hög, 0.5 m. hög, 8 m. i diameter, ljungbeväxt, litet rös, täckt av ljungtorv, några stenar stickande fram i dagen.

Utgrävningsgrop: 4 m. lång i Ö - V, 3 m. br. i N - S.

Vid sö. hörnet hittades i fyllnaden löst en liten krukskärva, ⁷⁰⁴² n:r 1, och nära därvid en annan dylik ⁷⁰⁴³ n:r 2.

Under högtoppen bildades röset av en elliptisk stenläggning, 3.70 m. lång i ÖNÖ - VSV, 1.5 m. bred.

I fyllnaden lågo flera flintskärvor i synnerhet vid sö. hörnet av utgrävningen. (Krukskärvorna 1 och 2 äro möjligen från stenåldern. I fyllnaden en bit kitt (se n:r 8).

A. Under stenröset framträdde en grav A med samma riktning och längd; 4 större hällar bildade taket, de 2 östligare voro något vridna emot öster och skilda genom ett mellanrum med mindre stenar, vilket dock icke behövde betyda någon rubbning. Under dessa hällar lågo ett tjugotal mindre stenar i gravfyllnaden. I graven vid norra kanten låg ett flintspån, ⁷⁰³⁷ n:r 3.

I graven låg väster från mitten spetsen av en järnpinne av slända (?), ⁷⁰³² n:r 4. Till n:r 8 hör troligen ⁷⁰³⁶ n:r 5, en bit av kitt, som låg vid gravens östra ända, ⁷⁰⁴⁵ n:r 6 en lerbit intill gravens södra kant. ⁷⁰⁴⁰ N:r 7 ett flintspån vid gravens södra kant.

⁷⁰³⁵ N:r 8. Rand av kitt av en tråkärlsbotten, som tycktes ha varit 20 cm vid, stående på gravens botten, 1 m. från gravens östra ända. Tråkärlet var fullkomligt upplöst, men kittet låg i en krets (något mera än en halvcirkel).

I gravens västra del hittades ⁷⁰²⁷⁻⁷⁰²⁸ n:r 9, en nålspets av brons med bitar av en silverring (spänne?) och ⁷⁰³⁰ n:r 10 en slända (sländtrissa av lera med bit av träpinnen genom densamma).

Nära därvid en annan sländtrissa med trä, ⁷⁰²⁹ n:r 11, träet vänt

åt VSV. ⁷⁰²⁵N:r 12, spänne av brons, satt intill norra sidan av det långa järnföremålet. Under bygeln litet tyg fastergat. ⁷⁰³⁴N:r 13. 11 st. nitnaglar av järn, möjligen av benkam, och en liten glasbit ⁷⁰³⁷n:r 14 lågo liksom ⁷⁰³³n:r 15, en järnspik (ten?) söder om västra ändan av det större järnföremålet 16. (N:r 15 är icke spetsen av n:r 16).

Glasbiten n:r 14 liknar en dylik från botten av ett lerkärl. Se GBF. Bd. 1. H. 5. 1879. S. 12. Fig. 6 c (Greby gravfält). Sid. 23. - Formen av lerkärlen, sid. 23, Gustafson 358, Rygh 360, är norsk. - Träkärl, sid. 46. Almgren: Alvastra.

I gravens mittlinje låg en vävsked (?) av järn med träskäft, jfr Rygh 150, ⁷⁰³¹n:r 16 i riktning V - Ö. (järnet låg mest åt öster); från västra ändan utgick n:r 15 (järnspik), åt öster träskäft. ⁷⁰²²N:r 17. Pärlband av bärnstenspärlor och 8 små blå pärlor, säkert halsband, 18 cm. 1. i N-S. Huvudet har abtagligen legat i väster nära upp till de båda lerkärlen. Pärlorna drogos på tråd i rätt ordning, de blåa pärlorna närmare tillsamman åt öster med 1 brun bärnstenspärla ibland. ⁷⁰²⁴N:r 18 en bronsring låg upp till pärlbandet n:r 19 till dess södra sida. Pärlbandet ⁷⁰²⁰n:r 19 var 50 cm långt i öst - väst, en lång halskedja mest av glaspärlor, 2 och 2 lika (gröna, röda, vita), flera blåa, även bärnstenspärlor, stora, "8 pärlor" däribland samt en millefioripärla. Östra delen av pärlbande blev upptaget och pärlorna rengjorda för fotografiering och sedan nedlagda. Västliga delen förblev orubbad som på fotografiet. Men även gränserna för östra delen av pärlbandet äro de rätta.

Fornsakerna lågo på gravens botten. Av skelettet, vars huvud torde hava legat strax öster om de båda lerkärlen ⁷⁰¹⁹n:r 20 och ⁷⁰²³21, var intet bevarat; impregnerat med rost. Lerkärlen stodo vid gravens västra ända, en hankopp nordligast n:r 21 med hanken åt nö. ⁷⁰²⁶N:r 22. Föremål (nålar?), spänne av brons, låg vid västra ändan av n:r 16 (framdragen vid preparationen).

Jämförelse.

Slända. Haandsnelle. Schetelig: Vestlands gravar, sid. 60, fig 138 (krok, sid. 152, fig. 360). O. Rygh, 166, 171.

Glasbiten n:r 14 liknar en dylik från botten av ett lerkärl. Se GBF. Bd. 1. H. 5. 1879. S. 12, fig. 6 c (Greby gravfält). Sid. 23. - Formen av lerkärlen, sid. 23, Gustafson 358 (Rygh 60), är norsk. Träkärl, sid. 46. Almgren: Alvastra.

Hög 6. (19.75 m. SSV om hög 1, från topp till topp).

Inv. n:r 7047 - 7050.

Hög, 1.0 m. hög, 12 m. i diameter, ljungbeväxt, oskadad.

Utgrävningsgrop 4.5 x 4.5, orienterad, litet utvidgad åt söder. Ett jordtäckt röset, vars stenar sticka fram ur ljungen vid toppen. Undersökt 9 juli -

Ytterst i röset låg en krets av stora stenar, 0.5 - 1.2 m. i diameter.

Röset var ungefär kretsrunn, 4.1 - 4.5 m. i diameter, anlagt på ursprungliga markytan. En bit bränt ben hittades vid utgrävningens nö. hörn, flintskärvar lågo även i gamla bottenskiktet (stenålders boplatz).

Stenarna i röset av mycket växlande storlek 0.3 - 1.2 m. i diameter. Flera stenar i kretsen voro nedsatta, fasta i gruset.

Röset var jordblandat. Utanför detsamma i synnerhet vid hörnen lågo åtskilliga mindre stenar i högbotten och i gruset därunder, varför rösets gräns här var svårbestämbar.

I bottenskiktet låg längst åt söder löst ⁷⁰⁵⁰n:r 1, en bit av ett bryne av kvartsit.

Under röset låg det ursprungliga ytskiktet tämligen fast, mylla med litet iblandat kol. I bottenskiktet under röset under det smamas mitt stod ⁷⁰⁴⁷urnan, n:r 2, upprätt svagt lutande åt öster, inneslutande brända ben. Urnan var fullkomligen krossad med många sprickor och genomväxt av rötter. Vidden 27 cm. I urnan låg bland brända ben vid urnans södra kant ⁷⁰⁴⁸n:r 3, en benkam, två bitar med järnnaglar på 2 ställen nära varandra. Vid närmare genomgående av de brända benen hittades flera kambitar, som lades till n:r 3.

Bredvid n:r 3 låg i urnan, ⁷⁰⁴⁹n:r 4 en bit av en smält blå glaspärla och en grön pärla. N:r 3 och 4 lågo nere bland de brända benen, som började ett par tre cm. under mynningen av urnan.

Urnan har utsvängd randliknande urnorna från Greby gravfält och är av tjockt gods, dåligt bränd, utan ornament.

Urnan stod tätt söder om högtoppen, 2 cm. över undergrundens gula sand.

I grusbotten syntes en rävgång med bo. Annars var gruset orört. Ingen undergrav förekom.

Utanför urnan inga brända ben och ingen brandfläck alls inom utgrävningen.

Hög 7. (25.80 m. SV. om toppen av hög 1). Inv. n:r 7051-7063. Hög, 0.6 m. hög, 6 m. i diameter. Toppen starkt kupad (höjd) över en låg fotremsa. Stenar av ett rös framstickande ur ljungen, endast täckt av mycket litet jord. Grop 4 x 4 m., litet utvidgad åt öster.

I högfyllnaden åt norr låg en liten bit kitt (hartstätning),
⁷⁰⁶¹
n:r 1.

I stenröset låg vid dess östra ända en eldsten (? , tvivelaktig) av kvartsit, ⁷⁰⁶³n:r 2 (stenålders).

Röset var i omkretsen ganska oregelbundet, 4.50 m. långt i Ö-V, 3.00 m. br. i N-S.

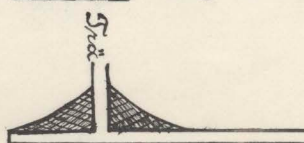
Ungefär mitt i röset låg en liten bit bränt ben, som dock icke hör till graven.

Stenröset vilade på ursprungliga ytan, marken, och täckte omedelbart den vid mitten anlagda graven, i vilken några av rösets stenar ^{hade} sjunkit ner. Graven var litet urholkad i undergrunden men endast litet.

Grav A. Graven var en manslång grav i riktning Ö-V, bildad utav en enkel enstaka rad av mindre kullerstenar. Av träkista syntes intet spår. Av liket intet spår; huvudet har troligen legat åt väster, bredvid lerkärlet n:r 3, pärlor och spännen på bröstet. Gravens botten bildades av 10 tämligen flata stenar, lagda på undergrundens grus men icke noga slutande ihop utan med mellanrum. Graven var orienterad Ö-V, utantill 2.10 m. lång, 1.00 m. bred, innantill 1.8 m. lång, 0.5 m. bred, 0.2 m. djup.

Närmare gravens västra ända låg på sidan ett litet lerkärl, ⁷⁰⁵¹n:r 3, med mynningen åt norr, örat åt öster, krossat, på en häll. Åt öster låg ⁷⁰⁵⁹n:r 4, en slända av lera och nära densamma stod i sö. hörnet av graven ⁷⁰⁶⁰⁻⁷⁰⁶¹n:r 5, kittringen från botten av ett träkärl, som var bortruttnat. Ringen var nästan fullständigt bevarad. (Se nedan.). Vid mitten låg ⁷⁰⁵²n:r 6, ett pärlband; de som tydligen lågo i rad drogos på tråd mellan två stickor (senare fördelade på särskilda trådar?), de övriga ihop.* Inom pärlringen lågo åt norr ⁷⁰⁵⁵spännet n:r 7 med huvudet i SSV., åt öster ⁷⁰⁵⁶spännet n:r 8 i VNV-ÖSÖ; härvid rester av tyg och agnar. Strax söder om ⁷⁰⁵⁸spännet n:r 8 låg en järnnål, n:r 9, i riktning N-S.

Vid pärlorna lågo vidare ⁷⁰⁵⁷n:r 10, en järnring och n:r 11 ett järnföremål, litet; pärlor voro fastrostade vid desamma. I graven en bit kol och en droppe kitt. ⁷⁰⁶⁰⁻⁷⁰⁶¹Kittet, n:r 5, låg i ring, dubbelt, tycktes tätningen varit sålunda:

Botten, krä.

En liten blå pärle från ⁷⁰⁵² n:r 6 låg vid spännet n:r 8.

Ingen djupare grav under grav A.

Inv. n:r 7064-7067.

Hög 8. (30.00 m. SSV. om toppen av hög 1). Hög, 0.4 m. hög, 7 m. i diameter. Stenrös täckt av litet jord; röset 4.80 m. långt i Ö-V, 3.90 m. brett i N-S, elliptisk.

Utanför rösets kant vid utgrävningens sv. hörn fanns en kolfläck, en liten grop, urholkad i gruset, 0.6 m. lång, 0.4 m. bred med ganska mycket kol, 0.3 m. djup.

Bland rösets stenar åt söder låg en liten krukskärva ⁷⁰⁶⁵ n:r 1. Röset var ganska oregelbundet, stora och små blandade med många öppningar. I röset spritt träkol. Stenarna 0.10 - 1.1 m. i diameter. Fot. (17/8).

Utgrävningen 5.0 m. lång i Ö-V, 4.5 m. br. i N-S. Mitt under stenröset stod vid högbotten en ⁷⁰⁶⁴ urna n:r 2, täckt av en liten häll, 35 x 27 x 7 cm. Urnan var nedsatt i ett i undergrundens grus grävt hål. Tätt utanför urnan låg litet träkol.

Bland brända ben i urnan lågo några bitar smält glas och brons ⁷⁰⁶⁷ n:r 3, överst bland benen vid södra sidan av urnan. Vid västra sidan i urnan 2 bitar av en benkam, ⁷⁰⁶⁶ n:r 4; bland benen hittades inalles 16 bitar av kammen. Urnan var fullkomligen sönderkrossad, genomvuxen, grovt gods, dåligt bränd. (Kan icke hopsättas).

Ingen brandfläck, kolbädd, kring urnan.

Många rävgångar vid högbotten, däri spridda ⁷⁰⁶⁶ brända ben, några krukskärvor av urnan och ganska mycket kol. Kolet och ovannämnda grop med kol är troligen modernt och härrör från utrökning av rävar. Rävengång gick genom gropen.

Hög 9. Inv. n:r 7068 - 7069.
(30.00 m. ÖSÖ om toppen av hög 1).

Hög, 0.4 m. hög, 7 m. i diameter. Ligger tätt intill den tydligaste domareringen. Ljungbeväxt, oskadad, vacker rund hög. I högen ett rös, täckt av ett spadtag jord. Röset bildades av smärre stenar, 0.2 - 0.4 m. i diameter. Röset låg på urspr. ytan.

Utgrävningsfältet gjordes 3.5 x 3.5 m. stort.

I röset, åt nö., nära botten, låg en liten samling ornerade krukskärvor, som icke blevo söndrade vid upptagningen, vad kanterna visa, ⁷⁰⁶⁸ n:r 1. Det var 7 ^{Lövande} sammanhängande skärvor, som även höra till ⁷⁰⁶⁸ n:r 2 och hava lagts till detta.

A. NÖ om högtoppen på botten under stenröset träffades en kolbädd, "brandfläck", med fint kolmul inblandat, 1.05 m. lång i riktning NV - SÖ, 0.55 m. bred, elliptisk. Däri lågo spridda krukskärvorna ⁷⁰⁶⁸ n:r 2 (av samma lerkärl som n:r 1) tillsammans med mycket litet brända ben. Härtill skärvor från 1 och 3.

Vid södra kanten av kolbädden, 0.45 m, NNÖ om högtoppen stod inom kolbädden ett litet lerkärl, krossat, ⁷⁰⁶⁹ n:r 3. Härvid lågo även flera skärvor av halsen, som höra till kärlet n:r 2. Lerkärl n:r 3, 8 cm högt (krossat), 15 cm. i diameter, innehöll brända ben och kolblandad jord, av brända ben endast mycket litet. Kärlet n:r 3 är försett med öra, mycket bristfälligt.

36/15

Jfr 61/14 52/16
49/17

Avskrift ur d:r Georg F.L. Sarauws dagbok.

Hälsa sockens fornminnen n:r 4.

Ytter Restad.

Järnålders gravfält.

Undersökning fortsatt 1915.

Undersökningen börjades den 7 juni 1915, slutad 2 juli 1915
(med avbrott). Restad Knappegård.

1/16 mantal. (Sett lagfart och karta).

Mellersta Knappegården.

Hög 10. Inv. n:r 7070 - 7083.

(25.9 m. VNV om toppen av hög 1).

Hög, 1.6 m. hög, 15 m. i diameter, den största av alla högar på gravfältet. Högen bestod av ett stenrös, täckt av litet jord; några stenar stucko fram över ytan. NV om toppen låg överst bland rösets stenar ⁷⁰⁸⁰ n:r 1, en krukskärva. Litet flintskärvor och krukskärvor i fyllnaden. Utgrävningen gjordes 6 x 6 m. stor i N - S och Ö - V. Röset fyllde hela utgrävningen med undantag för hörnen i nö. och sö., där rösets kant nåddes. I synnerhet i n. och i v. gick röset ganska långt utanför utgrävningen. Vid nv. och sv. hörnen grävdes rösets kant fri i mindre utvidgningar. Kantstenarna voro till större delen ganska stora; annars voro rösets stenar vanligen 15 - 50 cm. i diameter. Bland stenarna någon jord. Nära toppen i 2:dra skiktet lågo två stora, flata stenar, 0.9 och 1.2 m. långa; de täckte icke någon grav. I västra kanten en tredje sten, 1.0 m. lång.

I fyllnaden i röset hittades några små bitar av krukskärvor och flintskärvor, jfr. n:r 1.

Utom de två hällarna nära under toppen och två i västra utgrävningsväggen bredvid varandra lågo två hällar i östra sidan på botten av högen.

(Från toppen till västra utgrävningsväggen tycktes jorden i röset vara lösare, starkare blandad och uppfylld med rotklumpar av ene. Här lågo de båda översta hällarna; det hela gjorde ett något misstänkt intryck, som om här hade varit grävt av skattsökare ett runt hål, 1.5 m. i diameter vid högbottnen). Utanför detta mittparti var jorden mera blandad med gult grus i mylla, tecken på närvaron av undergrav.

Under högtoppen i en sträcka från NNW - SSÖ voro rösets understa stenar något nedsjunkna under rösets övriga botten, antydande en

Ingjerdning.

undergrav i denna riktningen. Stenarna vid kanten lutade neråt i graven. Tvärs över graven, söder om mitten låg en större flat sten, som blev mätt. Gravens gräns var icke tydlig redan här och blev därför icke uppmätt. Den nämnda flata stenen angav gravens bredd och denna antyddes även av de vid sidorna lutande takstenarna. Gravens riktning var här-
 efter NNW - SSÖ. ⁽¹²³⁾ Fot. 5 togs av de insjunkna stenarna i röset. ⁽¹²⁴⁾ Fot. 7 visar graven med takstenarna. De ned i graven lutande stenarna voro insjunkna takstenar, som icke räckte över graven utan hade störtat in, eller de hade gått mitt itu under vikten av röset. Röset vilade på ursprunglig markyta, mylla över grus. Graven var en stor "undergrav", urholkad i undergrundens gula grus, fylld med mörkare blandad jord.

Två eller flera takstenar hade under det väldiga stentrycket av röset brutits söndet på mitten.

Den mellersta takstenen hade sålunda varit 2 m. lång, 60 m. br vid mitten, 10 à 12 cm. tjock.

Graven var mycket stor, i botten under de nedsjunkna takstenarna syntes längs efter mitten en mörkare rand, medan grus från sidorna rasat ned och graven därigenom syntes vidare än den egentligen varit. Spår av träkista observerades, fastän svaga; litet kol fanns här och var i gravfyllnaden. De svaga spåren av träkistan bestodo i multnat trä endast millimeterstora bitar på få ställen. Det multnade träet syntes tydligast på en meterlång sträcka i västra kistväggen söder om mitten samt vid kistans norra ända. Den rektangulära kistans form framträdde emellertid genom blandad fyllnad i kistan inom grus i graven, tydligast vid gravens botten. I fyllnaden vid kistans södra ände krukskarva, ⁷⁰⁸¹ n:r 2.

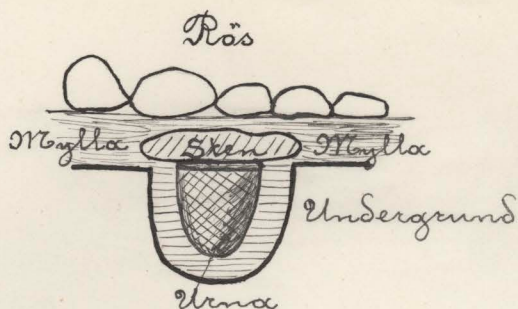
Intill kistans norra ändvägg stodo 2 st. lerkärl, ⁷⁰⁷² n:r 3 och ⁷⁰⁷¹ n:r 4 och strax söder intill n:r 4 stod glasskålen, ⁷⁰⁷⁰ n:r 5. Vid östra kistväggen söder om mitten låg en guld-fingerring, ⁷⁰⁷³ n:r 6 med släta sidan uppåtvänd.

Föremålen ligga på en mörk rand av förmultnad träkista, ganska tunt, pulveraktigt. Även vid kistans östra sida observerades en mörk rand av kistan, sålunda var densammas nordliga ända tydligt begränsad.

På flera ställen satt mindre stenar. Vid gravens mitt låg en bronsring, ⁷⁰⁷⁵ n:r 7, troligen bältring. Här till var trä av kistan bevarat. På själva ringen sutto obetydliga rester av tyg.

Vid sidan av bronsringen låg en bit av ring, ⁷⁰⁷⁴ n:r 8, av silver.

Av skelettet syntes intet spår. Graven vid botten 2.50 m. l., 0.52 m. bred, ovan 4.15 m. l. i NNW - SSÖ, 1.75 m. bred.

Hög 11. Inv.n:r 7084.

Hög, 0.6 m. hög, 10 m. i diameter. (41 m. VNV om hög 1, 15.2 m. VNV om hög 10; n:r 1, 10 och 11 i rak linje).

Högen bestod av ett stenrös, som fyllde hela utgrävningen, som var 3 x 3 m. Röset var anlagt på ursprungliga markens yta, mylleskikt över grus. Under röset låg vid toppen en flat sten, som visade sig täcka en ⁷⁰⁸⁴urna, n:r 1. Urnan, som innehöll brända ben men inga fornsaker, stod rakt upp, nedgrävd i undergrunden. Nedgrävningen var icke större än att urnan däri fick plats, ungefär 5 cm utomkring kärlet, men ingen kolfläck, kolbädd.

Hög 12. Inv. n:r 7085 - 7096.

Hög, 0.6 m. hög, 9 m. i diameter. (30.4 m. NV om toppen av hög 1, 16.6 m. NNÖ om hög 10). Ljungväxt (som alla högarna).

I högfyllnaden låg litet kol och några krukskärvor över eller i röset.

Utgrävning 5 m. lång i N - S, 4 m. br. i Ö - V, utvidgad åt SÖ för att nå rösets kant.

Under röset mitt på ursprungliga markytan fanns en kolbädd, däri spridda brända ben, kol och fornsaker: ⁷⁰⁹⁴N:r 1, ⁷⁰⁹³krukskärva, ⁷⁰⁹²krukskärvor, smält ⁷⁰⁹¹glaspärla (hittad i sållet), ⁷⁰⁹⁰flera små lerkulor (surrogat för pärla?), ⁷⁰⁸⁹n:r 3, delar av bronsspänne.

Mitt i kolbädden, under högtoppen låg en liten sten och över och under densamma skärvor av två krossade ⁷⁰⁸⁶lerkärl, ⁷⁰⁸⁷n:r 4 a och b och ~~och~~ brända ben. I en krukskärva av n:r 4 ett avtryck av korn. Andra skärvor av lerkärlet n:r 4 lågo under stenen eller ~~eller~~ utanför densammas kant. Detta kärl torde knappast kunnat användas såsom lock. Under stenen stod ett litet ⁷⁰⁸⁵lerkärl, n:r 5 fyllt med brända ben. Överst bland de brända benen låg en smält ⁷⁰⁸⁹glaspärla, n:r 6 och en ⁷⁰⁸⁸benkam, n:r 7 i urnan. Denna (n:r 5), en liten ornerad kruka med öra vänt i SSÖ, var nedsatt i undergrunden och omgiven av en skålformad kolbädd, nära vars mitt den stod.

Kolbädden var icke skarpt begränsad, 2.55 m. i diameter, närmare krets-
rund. Urnan stod icke alldeles i mitten utan närmare södra kanten av
kolbädden. Under urnan endast grus.

Hög 13. Inv. n:r 7097 - 7107.

(38.3 m. NV om toppen av hög 1, 16. 5 m. NNW om toppen av hög 10).

Hög, 0.8 m. hög, 10 m. i diameter. Högen inneslöt ett ganska
brant sluttande rös, vars stenar vid toppen nådde ytan, men som utåt
täcktes av mycken jord.

I högfyllnaden lågo spridda krukskärvor.

Röset ungef. 3.4 m. i diameter med branta sidor. Utgrävningen
gjordes 5 x 5 m. stor.

Stenarna intill 1.2 m. långa. Fot. 15. (132). Sedan det övre
stenskiktet avlägsnats, framkom vid mitten ett undre skikt, som tycktes
vara det insjunkna stentäcket över en grav i riktning NNW - SSÖ. Fot. 16
(133).

Sedan detta täcke avlägsnats, framkom själva graven, som var
stensatt, nedsänkt i undergrunden med riktning N 20°V - S 20°Ö, 2.10 m.
lång, 0.75 m. br. utantill.

I graven förekom i norra ändan, strax norr om den nordligaste
krukan, ⁷¹⁰⁵ emaljen av en djurtand (ko?) rest av stek.

Fornsaker i graven:

⁷¹⁰⁰
n:r 1. Ring av brons, närmare gravens norra ända. (Ringens
sönder i 3 bitar).

⁷⁰⁹⁹
n:r 2. Ring av brons eller sölja vid västväggen.

⁷¹⁰¹
n:r 3. Pärla av vitt glas vid östra kistväggen.

⁷⁰⁹⁸
n:r 4. Lerkärl med öra åt öster, nordligast.

⁷⁰⁹⁷
n:r 5. Lerkärl, tätt söder om n:r 4. Vackert ornerat.

⁷¹⁰²
n:r 6. Pärla av bärnsten, låg strax söder om n:r 5.

I södra hälften av graven fanns n:r 7 och n:r 8. ^{n:r 7 och 8 av järn.}
^{Antagligen pälspärlor.}
Graven innantill 1.50 m. lång, 0.35 m. bred.

⁷¹⁰⁴
n:r 7. Järn (spik?) vid gravens södra ända.

⁷¹⁰³
n:r 8. Lerpärla vid västväggen.

7 och 8 i kistans södra hälft. Bakom sidostenarna var oblan-
dat gult grus; grävda gropan i undergrunden sålunda icke större än gra-
ven.

Graven innehöll inga rester av något skelett.

Hög 14. Inv. n:r 7108 -7116. (23 m. NV om hög 11).

Hög, 0.5 m. hög, 8 m. i tvärmått. Spridda i högfyllnaden lågo några flintföremål, däribland ett borr av flinta, samt ganska många krukskärvor av järnålders lerkärl, några vackert ornerade. De flesta krukskärvorna lågo vid norra utgrävningsväggen.

Utgrävningen gjordes 5 m. lång i N - S, 4 m. br. i Ö - V med utvidgningar.

Röset i den låga högen räckte ända till högens yta, täckt av mycket litet jord. Röset var 3.9 m. långt i NÖ - SV, 3.0 m. br., något oregelbundet, närmare elliptiskt.

Norr om röset, längs utgrävningsväggen, var den ursprungliga markytan belagd med ett bälte av småstenar, Häri hade varit rest, men låg nu kullfallen, med spetsen utåt mot högfoten i NNV, en bautasten.

Stenens fot hade varit omsatt med några större stenar i högen, men dessa hade icke förmått stödja den tillräckligt.

Grav A.

A. Ut för stenens södra sida var nedsatt en urna, ⁷¹⁰⁸ n:r 1, omsatt med stenar. Urnan var fullkomligt krossad (ornament av fingerintryck något under kanten).

Bland de brända benen lågo fragmenter av en benkam, ⁷¹⁰⁹ n:r 2, med nitnaglar av järn och brons. Några fragment av kammen lågo överst bland de brända benen; andra alldeles på urnans botten. Inget kol bland benen, som - märkligt nog - voro vita, tvättade; inga ben utanför krukkan. Urnan stod nära bautastenenens sv. hörn.

Bautastenen blev rest på sin plats; hålet, däri den stått, syntes än genom mörkare blandad jord i undergrunden. Det grävdes nu litet större och djupare för att stenen kunde komma att stå säkrare fast. Bautastenen kom att stå 1.2 m. lång över marken i riktning ÖNÖ - VSV. -

Grav B.

Under röset framkom en grav i riktning ÖNÖ - VSV. Vid mitten av norra sidan låg några krukskärvor ⁷¹¹² n:r 3 och vid nö. ändan bitar av kitt, ⁷¹¹⁰ n:r 4, båda på gravens botten. ⁷¹¹¹ N:r 5 krukskärvor intill och under en sten i norra kistväggen.

Graven var endast liten, anlagd på ursprunglig markyta och litet omsorgsfullt gjord. Endast få stenar räckte ned i undergrunden. Vid vsv. ändan av graven stod en lutande häll, möjligen en sorts bautasten, knappast taksten. I graven lågo annars nedsjunkna småstenar, inga takhällar.

Kistan mätte innantill 1.5 m. i längd i riktning ÖNÖ - VSV., 0.4 m. bred. Säkerligen en barngrav med torftig gravutstyrsel. Av skellet syntes inga rester alls.

I undergrunden under högen fanns inga gravar.

2 stora stenar lågo 3 m. NV om och 2.5 m. NÖ om bautastenen, så att den senare stod i en krets av 4 stenar:

Hög eller Domarering. 15. *Inv. n:r 7117.*

Strax intill foten i söder av hög 14 låg en liten hög eller stenläggning, som i ytan endast framträdde som en krets eller "domare-ring" av 6 stora stenar.

Efter ljunctorvens avlägsnande framkom en stenläggning av mindre stenar, bestående dels av ett stenbälte utanför stenkretsen, dels av en stenläggning mellan ringstenarna, i NÖ - SV 1.6 m. lång, 1.0 m. bred.

Hela platsen 4 à 4.5 m. i tvärmått. Stenringen 2.8 - 3.5 m. vid utantill, 1.5 - 1.7 m. innantill. Fot. 24 (139).

Hela stenläggningen med det något oregelbundna stenbältet var anlagt på ursprungl. markyta, även de 6 stora stenarna lågo på markytan.

Vid stenläggningens södra kant låg, endast löst i fyllnaden krukskärvorna ⁷¹¹⁷ n:r 1. Anläggningen kan icke vara yngre än dessa, men det fanns intet, som annars kunde bestämma tiden.

Undergrunden obruten, ingen grav. Stenläggningen framträdde även utan skarp begränsning.

Hög 16. Inv. n:r 7118 - 7122. (30.4 m. NV om hög 10).

Hög, 0.8 m. hög, 9 m. i tvärmått. Strax under toppen ett stenrös, som fyllde större delen av utgrävningen. Rösets kant avtäcktes i nö., ö., s. och sv. men doldes under utgrävningsväggen i v. och nv. Strax v. om toppen var en insänkning i röset i riktning N - S. I andra skiktet framträdde insänkningen tydligare såsom grav. Fot. 25 (140).

Vid östra sidan låg en flat sten, håll, som egentligen icke hörde med till röset, i andra skiktet framträdde detta senare med mera regelbunden kretsformad kontur.

Rösets stenar voro vanligen 20 - 40 cm. i tvärmått.

I insänkningen, där täckande stenar fattades, stod i graven 2 små ornerade lerkärl, som emellertid under frostens och jordtryckets

inverkan voro alldeles krossade och skärvorna sköra. De båda lerkärnen stodo bredvid varandra. Det östliga lerkärlet hade öra, som vände åt nv; detta betecknas som ⁷¹¹⁸n:r 1. Det västliga lerkärlet ⁷¹¹⁹n:r 2.

Graven och det omgivande röset voro anlagda på urspr. markytan.

Vid gravens norra ända låg en enstaka pärla av glas, ⁷¹²⁰n:r 3 och vid östra väggen, nära sö. hörnet lågo några få bitar brända ben, knapast av människa. Liket torde hava legat i gravens västra del med huvudet i norr, pärlan n:r 3 vid halsen. Men spår av skelettet syntes icke. Fot. 26 (141).

Graven var 1.50 m. lång i rätt N - S, 0.60 m. bred; stenramen omkring graven endast 0.25 m. hög.

I gravfyllnaden få tjocka krukskärvor och litet kol; en skärva ⁷¹²¹n:r 4, inmätt, vid gravens södra ända, löst i fyllnaden.

Hög 17. Inv. n:r 7123 - 7126.

Liten hög mellan ^{högarne}13, 16 och 18. Ingen mätning. Hög 0.3 m. hög, 6 m. i tvärmått.

Under toppen ett stenrös, som visade sig vara något förstört. I fyllnaden hittades några ⁷¹²⁶krukskärvor.

Mitt under röset, 55 cm. under högtoppen fanns (botten av) en liten grav, nedsänkt i undergrunden, som annars låg 0.40 m. djupt. Graven var en liten undergrav i riktning NNV - SSÖ., rektangulär, 1.4 m. lång, 0.6 m. bred. Nära gravens nv. ända stod ett lerkärl utan ornament, ⁷¹²³n:r 1.

Strax öster om lerkärlet lågo några pärlor, 2 av glas och en pärla av bärnsten 8-formad, ⁷¹²⁴n:r 2 samt ett föremål av brons (spänne), ⁷¹²⁵n:r 3 med rester av tyg. Inga ben brända eller obrända.

Från gravens nnv. ända till mitten av lerkärlet n:r 1 var 25 cm.

Lerkärlet var krossat, hade stått upprätt.

Hög 18. Inv. n:r 7127 - 7135.

(29.5 m. N. om toppen av hög 10). Hög, 0.7 m. hög, 11 m. i tvärmått. Stenröset räckte ända till toppen, synligt i ljunctorven, och fyllde hela den 5 x 5 m. stora utgrävningen. Fram under toppen var i röset en insänkning i riktning VNV - ÖSÖ. Rösets inre del var välvd, men vid utgrävningens hörn var detsamma flatare, nästan vågrätt.

Stenarna omkring 40 cm, 20 - 90 cm. i tvärmått.

Röset var anlagt på ursprungl. markytan. Denna senare var iblandad med något träkol. I högfyllnaden några krukskärvor.

Mitt ^{under}~~emot~~ röset fanns här på högbotten en kolbädd med brända ben. Rätt under toppen låg i kolbädden en liten flat sten som taksten över graven, 0.60 m. lång i NV - SÖ, 0.35 cm. bred.

Mitt under stenen stod ett litet lerkärl, ⁷¹²⁷n:r 1, med brända ben.

I kolbädden öster om stenen låg vid brända ben två bitar av benkam, ⁷¹²⁹n:r 2.

I kolbädden kring urnan närmast densamma lågo spridda brända ben, dock endast få bitar här och var inom en krets på 1 m. tvärmått. Tätt intill urnan lågo många brända ben. I kolbädden flera krukskärvor, ^{7132, 7134, 7130, 7131, 7133.}n:r 3, 4, 5, 6, 8.

Väster om urnan låg ⁷¹²⁸n:r 7, en kniv (?) av järn.

Urnan n:r 1 innehöll även brända ben, som nästan fyllde den helt; inga fornsaker inom urnan. Denna stod upprätt men var krossad. Fot. 31 (143).

Brända ben lågo även under lerkärllet, och dessa ben hade icke trängit ut ur urnan utan måste vara utströdda, innan urnan nedsattes.

Urnan var något litet nedsatt i undergrundens gula sand. Utanför urnan var icke grävt ned i gruset utan kolbädden låg i mylleskiktet.

Domarering 19. Mellan högarna 18, 20 och

Stenringens yttre tvärmått ungefär 7 m., ringens inre tvärmått 2.5 - 3.2 m. Ringen bestod av 7 stenar, en åttonde sten saknas i SSV. Även i mitten av kretsen, där nu syns ett grävt hål, torde en sten hava stått.

Stenarna 0.65 - 1.00 m. i största diameter. Stenarna ligga ungefär som strecken på en kompass, korsvis över mitten av ringen: i NNV - SSÖ, NNÖ - (SSV, saknas), ÖNÖ - VSV, VNV - ÖSÖ. Avståndet mellan två grannstenars toppar 2.5 - 2.7 m.

Stenarna ligga tämligen regelbundet som i hjul. Den felande stenen i SSV, efter vilken syns en mindre fördjupning i ljunctorven, har legat sina grannar litet närmare än de övriga stenarna.

I mitten av domareringen var grävt ett hål, 1.6 m. i tvärmått, 0.3 m. djupt, igenväxt med ljung. Hålet blev nu åter uppgrävt och visade sig vara fyllt med mylleblandad sand och småstenar. Hålet hade varit

0.6 m. djupt under den jämna marken mellan ringstenarna.

I hålet hittades intet, heller intet i provdiken från hålet utåt mot stenringen. Undergrunden låg här omkring 20 - 30 cm djupt.

Provdiken tvärs genom domareringen i riktning NNV - SSÖ och ÖNÖ - VSV visade endast normala jordskikt utan något anmärkningsvärt i övrigt.

Inga fornsaker anträffades.

Hög 20. Inv. n:r 7136 - 7144.

(16.7 m. NNV om toppen av hög 18; 45.6 m. N. om toppen av hög 10). Hög, 0.7 m. hög, 7.0 m. i tvärmått.

Röset räckte till toppen; några stenar stucko fram ur ljungen. Flera stenar voro ganska stora. Röset var närmare krets runt, 4.05 m. i tvärmått. Stenarna intill 1.4 m. långa.

Utgrävningen gjordes 4 x 4 m. stor med litet utvidgningar för att få blottat hela röset. Fot. 33 (146).

Röset var anlagt på den ursprungliga markytan. Under röset på botten och i södra sidan av detsamma låg en samling skärvor av ett lerkärl, ⁷¹³⁷n:r 1, starkt genomsprucket, skörbränt på bålet. I jorden under röset fanns litet kol spritt, men ingen egentlig kolbädd. I lerkärlet n:r 1 var inga brända ben. Lerkärlet stod intill kanten av en liten häll på högbottnen, vilken visade sig täcka över gravurnan, ⁷¹³⁶n:r 2. Denna stod tätt under stenen, upprätt och vände örat åt väster. Urnan var fylld med brända ben; överst bland dessa lågo bitar av en benkam, ⁷¹³⁹n:r 3. Andra bitar av kammen, ⁷¹³⁸n:r 4, 5 och 6 lågo spridda bland brända ben utanför urnan åt öster. Här låg även ett föremål av järn, ⁷¹⁴¹n:r 7; och en järnspik, ⁷¹⁴⁰n:r 8 samt ⁷¹⁴²n:r 9, bit kitt(till träckärl).

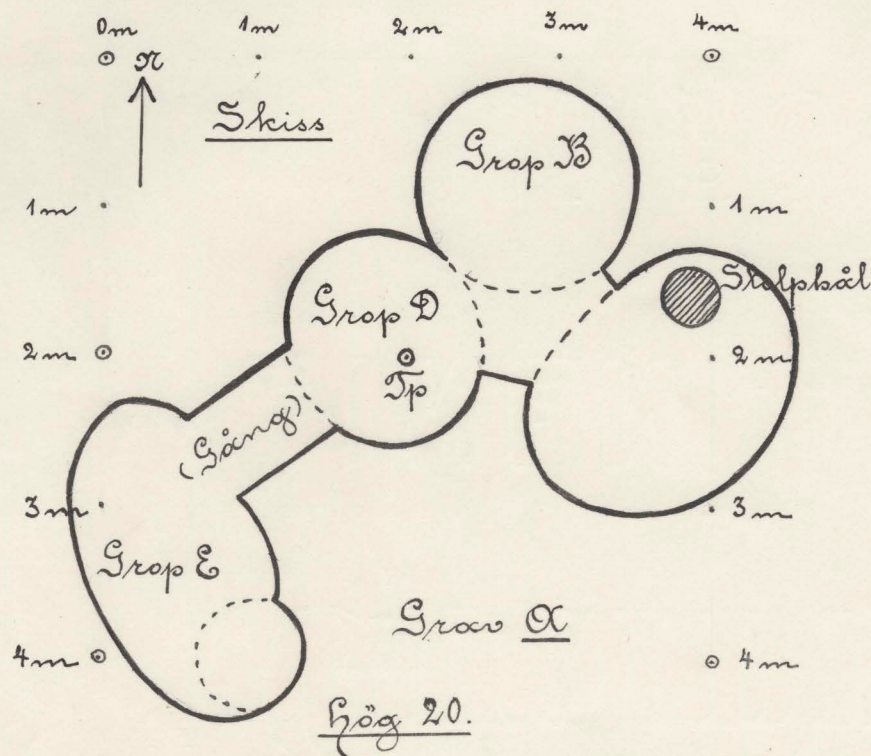
Graven stod sålunda i rösets södra sida, ganska långt från toppen. Under toppen fanns inga gravar men här och i öster och väster under röset var i undergrunden utgrävt flera gropar B, C, D och E med en förbindelsegång mellan grop D och E. Groparna voro ganska djupa, nedgrävda i undergrundens gula grus och fyllda med mörk jord, som delvis var starkt blandad med kolmul (stoft) och kolsvärtade smärre stenar. Några kolbitar förekom även.

Groparnas inbördes läge framgår av bifogade skiss; de gripa in i varandra. I grop C var ett mindre hål, liknande ett stolphål, 0.35 m. vitt, räckande 0.15 m. under botten av grop C. Stolphålet var närmast gropens nö. sida.

Groparna innehöllo ytterst få fornsaker: Nära botten av grop E låg en kruuskärva.

Nära botten av grop C låg en liten eldsten (?) av flinta, n:r ⁷¹⁴⁴10 (formad som flintpil).

Under grav A var ingen grop.

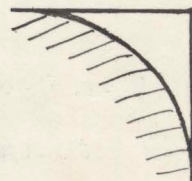

Gropar i grusbotten under röset.

Hög 21. Inv. n:r 7145 - 7146.

(6.50 m. NNV om toppen av hög 20).

Hög, liten, 0.4 m. hög, 5 m. i tvärmått. Röset räckte ända till toppen och var endast täckt av mycket litet jord. (Det fyllde den 3 x 3 m. stora utgrävningen med undantag för små rum i sö., nö. och nv. hörnet och en smal remsa längs norra och östra utgrävningsväggen. Med utvidgningen blev utgrävningen slutligen 4.5 m. lång i N - S, 4.2 m. bred i Ö - V. Åt söder följde röset på det närmaste den ursprungliga utgrävningsväggen. Åt (söder och) v. avtäcktes kanten av röset i en utvidgning av utgrävningen).

I högfyllnaden bland rösets stenar lågo några kruuskärvor. ⁷¹⁴⁶
Röset var anlagt på ursprungliga markytan. -

Grav A.

Under röset, på högbottnen, i riktning NV - SÖ, framträdde en undergrav, täckt av nedsjunkna stenar. Gravens takstenar tillsammans 2.50 m. långt i NV - SÖ, 1.10 m. br.

Graven därunder var nedsänkt i undergrundens gula grus, fylld

med blandad jord, sålunda en undergrav.

Den var vid botten 1.85 m. lång i NV - SÖ, 0.58 m. bred.

Nära nv. ändan stod ett litet lerkärl, ⁷¹⁴⁵ n:r 1, lutande med mynningen åt sö., jordfyllt, stående på gravens botten. I graven fanns inga andra fornsaker, och inga rester av skelettet syntes.

I gravfyllnaden låg en liten bit bränt ben, i högfyllnaden utanför graven en annan dylik. Men dessa båda kunna icke antyda en brandgrav.

Gravens sydöstliga ända var bortskuren av eller sammanflytande med en stor grop i högens västra och sv. sida; Grop B.

Grop B var av oregelbunden form (och avtäcktes icke fullt åt sv.). Den var ungefär 2.6 m. i tvärmått med en utvidgning åt norr, möjligen två eller tre gropar sammanflytande. Gropen var fylld med mörkare blandad jord, däri endast litet kol, inga fornsaker alls.

I den övriga delen av utgrävningen fanns inga gropar eller stolphål.

52/16

Avskrift ur D:r Georg F.L. Sarauws dagbok.

Hålda sockens fornminnen n:r 4.

Järnålders gravfält.

Knappegården, Ytter Restad by, Hålda s:n, Inlands n. h:d, Bohuslän.

Undersökning 1916. Börjad 20 juni, slutad 17 juli.

Hög 22. Inv. n:r 7147-7152.

(Till tp. av hög 18: 15.0 m. till hög 20: 9.8 m, hög 21: 13.6 m., hög 16: 14.5 m., räknat från tp. av hög 22).

Hög, 0.9 m. hög, 11 m. i tvärmått (2 x 5.5 m.). Ljungväxt med enbuskar. Häri rös, därav flera stenar stucko fram ur ljunctorven. Utgrävningsfält 4 x 4 m.

Röset fyllde hela utgrävningen (och räckte utanför densamma).

I röset närmast under högtoppen låg löst en spån av flinta, n:r ⁷¹⁵² 1. I högfyllnaden i södra sidan hittades en krukskärva, ⁷¹⁵¹ liten, löst i fyllnaden.

Vid högbottnen, därpå röset vilade, observerades flerstädes träkol i små bitar.

(Vid mitten var röset ^p: fyllnaden i detsamma mera ljus och grusblandad än åt sidorna). Rösets stenar voro vid högbottnen och mitten icke anordnade på något anmärkningsvärt sätt antydande någon grav. Men vid högbottnen fanns ändå en grav A med gravgods. Sv. om mitten låg en bältsölja av brons, ⁷¹⁴⁹ n:r 2, med en liten bit av läderremmen. Därunder ⁷¹⁵⁰ trä (bit) av kista. Strax öster om mitten två krossade lerkärl, ornam., ⁷¹⁴⁷ n:r 3. och ^{7148 a} n:r 3. De båda krossade kärlen voro omedelbart täckta av en liten häll, 0.47 m. l., 0.34 m. br., 0.06 m. tjock.

Kärlet n:r 3 var en "fönsterurna"; vid två bottenskärvor lågo 3 st. bitar ljusbrunt glas, därav minst en passade in i ett hål i bottnen på kärlet.

N:r 3 ^a liknande kärl, fragment med avskalad yta.

Inga rester av skelettet kunde numera spåras. Inga brända ben.

Under högbottnen var ett 20 cm tjockt skikt mylla över gult grus. Hela mylleskiktet blev genomgrävt till grusbotten. Häri visade sig då i utgrävningens östra hälft och vid dess sv. hörn 2 större boplatsgropar, urholkade i undergrunden, a och b, fyllda med blandad jord.

Grop a sträckte sig längs hela utgrävningens östvägg (och fram under densamma), 4 m. långt vid södra väggen, 2.7 m. långt från sö. hörnet räknat. Gropens östliga och södra del framgrävdes icke, emedan arbetet varit ganska kostsamt och intet hittades. Gropens västra gräns hade ett formigt förlopp. Vid denna gräns, strax öster om högens mitt, visade sig i gropens botten ett grytformat hål, 30 cm. i tvärmått. Detta hål $\mathcal{L}$ ansågs vara ett stolphål, fast än det var avrundat i botten, som bildades av fin, grå, hård sand.

Söder om stolphålet, närmare gropens mitt, var ett mindre parti av undergrunden ostört, efterlämnat såsom en bänk, 85 cm. l., 38 cm br., 30 cm hög.

Gropen innehöll intet anmärkningsvärt, varken kol, skörbrända stenar, ben eller fornsaker. (Något rävbo kunde det dock icke vara p.gr. av storleken, och i synnerhet stolphålet vederlade en dylik förmodan).

Vid utgrävningens sv. hörn träffades en annan grop b, närmare kretsrund, med tvärmått 1.30 m., 30 cm. djup, skålformad. Vid gropens mitt var en mindre kretsrund grop eller ett stort stolphål β . Detta var 0.60 m. i tvärmått, 0.28 m. under botten av grop b och 0.56 m. under undergrundens yta. Grop och stolphål innehöllo endast blandad jord, inga föremål av betydelse. På botten av stolphål β träffades ljus, hård sand som i hål $\mathcal{L}$, Denna sand var naturligt avlagrad.

"Hög" 23. Husgrund, hyddbotten. Inv. n: r 7153 - 7166.

Rös, 0.2 m. högt, 6 m. i tvärmått, endast övervuxet med ljunctorv, därur vid mitten 3 större stenar stucko fram. Ansågs till början som tvivelaktig gravhög.

(Till tp. av hög 20: 8.3 m., hög 21: 5.5 m., hög 24: 13.2 m. åt VNV) . Tp. litet norr om linjen hög 20-24.

Med undantag för de stora stenarna var husgrunden, röset, dolt av ljunctorven. Röset var kretsrunn; den yttersta eller de båda yttersta raderna av stenar voro särskilt utvalda, något större, ofta flata med längsta axeln i periferien. Innanför dessa ett bälte av småstenar och vid mitten större stenar. Den längsta av stenarna, 1.3 m. lång, låg med ena ändan vid högtoppen. Röset låg på högbottnens urspr. yta.

I stembältet i rösets västra sida lågo en liten vit pär⁷¹⁵⁴la av glas n:r 1 och nära ^{bredvid} ~~invid~~ densamma 4 blåa pär⁷¹⁵³lor, n:r 2. Pärlorna lågo löst i springorna mellan rösets stenar. Här lågo ävenledes löst i fyllnaden 2 små krukskärvor. Röset bildades här av småstenar innanför ytterkretsen. Vid grävning på platsen hittades intet annat. Undergrunden var obruten på detta ställe. Tätt ösö. om högtoppen låg löst i högfyllnaden en krukskärva (kantbit), n:r 3.⁷¹⁵⁸ Även andra krukskärvor lågo spridda i fyllnaden d.v.s. bottenskiktet.

Röset bildades av blott 1 skikt stenar eller, där stenarna voro små, 2 skikt. Bland kantstenarna voro de största i kanten:

1) 90 cm. l., 35 cm. br., 5 cm tjocka; 2) 90 cm. l., 30 cm. br., 5 cm. tjocka. -

Nv. om högtoppen, löst i fyllnaden, en krukskärva (kantbit), n:r 4.⁷¹⁵⁹ 0.87 m. sv. om högtoppen låg en bit av ett långt ben, möjligen tilldanad, bit av redskap (?), n:r 5.⁷¹⁵⁷ (möjligen modernt). 0.40 m. sv. om tp. låg i högfyllnaden en flintpil med skafttänge, n:r 6.⁷¹⁶⁴ (udden var avbruten). Härrör från stenåldersboplatsen på berget. - Stolphål. 0.90 m. väster om toppen observerades ett stolphål a, kretsrun, 50 cm. vitt ovan, urholkat i undergrundens gula grus, fyllt med mörk jord, däri bitar av träkol, samt småstenar (icke skörbrända). Hålet var 50 cm. djupt under undergrundens yta. Bottnen skålformad, bildad av fin sand. Inga fornsaker.

Sö. om högtoppen låg i bottenskiktet en vacker skrapa, stor skivskrapa, av flinta, n:r 7.⁷¹⁶³ Vid utkanten i ö. låg n:r 8,⁷¹⁶⁰ en krukskärva (hankbit, järnålder). -

Strax väster om tp. var ett stolphål B. I den mörka fyllnaden häri låg en flintkärna. I dessa 3 hål L, B och f (se nedan) torde de tre stolparna stått, som uppburit taket. Ett tjugotal småstenar av c:a 10 cm. tvärmått lågo nedstoppade längs väggarna, lämnande i mitten ett hål, däri pålen stått. Mycket litet kol, inga andra fornsaker än kärnan. Hålet var 60 cm. i tvärmått vid grusbotten, 50 cm. djupt. Bottnen skålformig, fin ljus sand.

f Stolphål strax söder om B. Fyllt med stenar, intet kol. 0.55 m. vitt ovan.

Gropar.

a. Grop vid västra kanten.

0.90 m. i tvärmått, räckande in under stenkransen, äldre än

denna, 40 cm djup under undergrundsytan. Här i några stenar, icke kol-svärtade eller skörbrända, mycket litet kol. Inga fornsaker. (Stolphål?). Stenarna i kransen måste vara lagda sedan gropen blivit fylld, men gropen torde ändå vara samtidig med hyddbotten. Jfr grop d.

b. Grop vid södra sidan intill stenkransen. 0.75 m. vid ovan vid grusbotten, kretsrund, skålformig, 32 cm djup. Botten fin sand. Innehöll få stenar, litet kol, inga fornsaker. (Stolphål?).

c. Hårdgrop, stor, vid östra kanten. 1.85 x 1.50 m. i tvärmått, 0.52 m. djup. Innehöll svart jord, starkt blandad med kolmulor, däri några större kolbitar, samt c:a 400 småstenar, kolsvärtade och skörbrända. Inga fornsaker hittades i gropen. Denna gick åt öster ihop med "ringgrav" d.

Vid stenkransens inre sida åt söder lågo under ett övre skikt av mindre stenar 2 små hällar, 40-50 cm. i tvärmått. Sanden omkring dessa hade en annan färg än gruset utanför. Under den västliga hällen lågo återigen småstenar. Härunder endast sand, undergrund. Vid den östliga hällen fanns ett större stolphål eller grop b.

Ingen grav inom hela området.

Inom hyddbotten fanns knappast några flintskärvor eller avfall (utom nämnda flintkärna i hål β).

Husgrunden kan då knappast vara ifrån stenåldern. Krukskärorna, som lågo spridda i bottenskiktet, voro från järnåldern.

Öppningen i östra sidan av stenringen mitt emot hårdgropen c var knappast någon "ingång" utan en rököppning i kåtans sida.

Jfr Stenålders hyddbotten vid Multorp i Tanums s:n, Bohuslän.

Almgren: Sv. fasta fornl. sid. 9, fig. 3 (stenringen blott 2 m. i tvärmått). Frödin: Tanums stenålder.

Stolphålen L, β och g gränsade tätt till varann med övre kanten.

δ. Vid stenkransen i norr ett mindre stolphål δ. I hålets övre del lågo en del stenar. Intet kol. Hålet 0.45 m. i tvärmått ovan, 0.40 m. djupt.

d. ("Ringgrav") grop d.

Norr om hyddbotten och fortsättande österut längs hyddans östra sida intill något förbi grop c anträffades en mycket stor grop

vars gräns utåt det blev för besvärligt att bestämma. Gropen nådde in under hyddbottnens stenkrans i norr, men icke innanför stenkransen. Gropen var 7.0 m. i tvärmått i N-S, 0.60-0.75 m. (0.65 m.) djup under grästorvens yta. Åt väster räckte den till nära grop a. Gropen d torde hava sammanhang med gropen i den angränsande högen 21, där sålunda dess östra gräns finns.

Åt öster och nö. var gropen avtäckt i 1 m. bredd, men den räckte mycket längre ut. Ett provdike i N-S, norr om stenkransen, 5 m. långt från densamma, vid stickan B åt norr och ett dike på tvärs av det förra, 4 m. l. i Ö-V visade ~~sig~~ jorden blandad i 0.60-0.75 m. djup under grästorvens yta.

I (ringgraven) grop d hittades ett ⁷¹⁵⁶ bryne och en bit ⁷¹⁵⁵ kitt till träkärl, men emedan innehållet var så fattigt, var större undersökning icke lönande. Gropen d slutande vid en stor sten i V., 4.0 m. från B. I provdikena hittades intet utom litet träkol och en del flintskärvor. Ännu vid sin norra kant, 7 m. norr om stenkransen var gropen d 0.60 m. ^{djup} Grop d slutade 6.0 m. norr om stickan B. Grop d var 7.0 m. i tvärmått i n-s.

Hyddans hela golv inräknat stenkransen vilade på(högbottnen) den ursprungliga markytans mylla över undergrundens grus.

Provdiken åt v., s. och sö. visade, att ett vanligt mylleskikt här utanför stenkransen låg över undergrundens gula grus. Här ingen grop.

Ett undantag bildades för groparna a vid västra kanten och d på norra sidan. Dessa gropar måste vara äldre än hyddbottnen och hava varit igenfyllda då stenbottnen lades, emedan stenkransen vilade på den blandade jorden, som fyllt båda groparna.

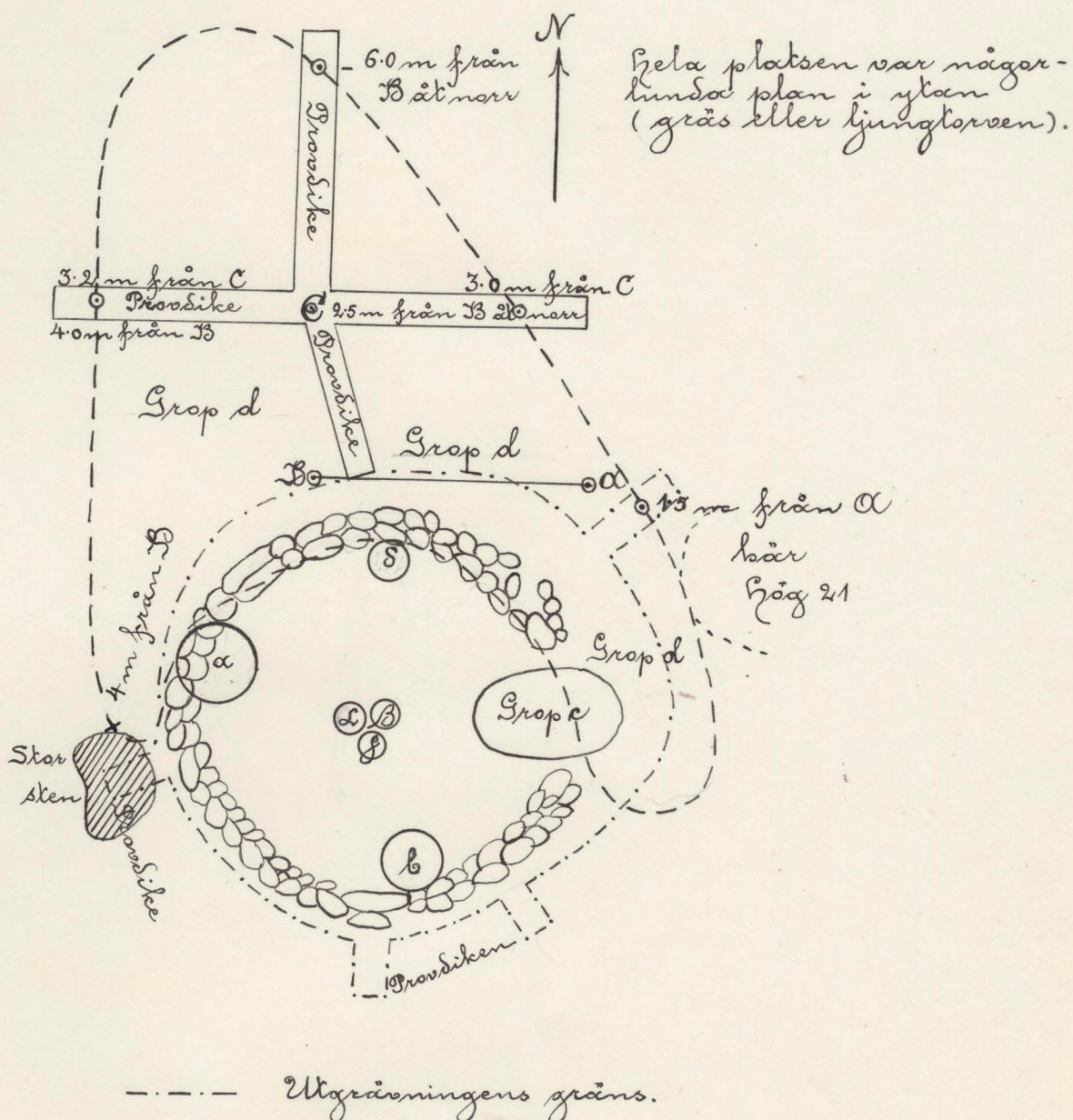
Gropen c var fylld med skörbrända stenar, som slutade åt öster emot gropen d. Den senare måste varit igenfylld, då c anlades, annars kunde stenarna icke nedstoppats i c. Resultat: Emedan södra sidan av gropen d i en halvcirkel följer stenkransen måste den vara samtidig med hyddbottnen; till densamma torde vidare höra båda groparna a och c och stolphålen d, B, f samt troligen grop b och stolphål S. -

Vid arbetets slut (3/7 1916) fylldes groparna med mörk blandad jord och stenkransen lämnades orubbad. - Röse i mitten. -

Grop d, vars längdriktning troligen var VNV-ÖSÖ med tvärmått kanske omkr. 13 m., var samtidig med hyddbottnen i hög 23 och väl med

graven i hög 21 eller knappast mycket äldre; allt järnålder. Lera fanns här ingenstans. Icke lergropar! (S.Müller).

"Hög" 23. Husgrund, bydelsbotten.

Hög 24. Inv. n: r 7167-7175.

Hög, 0.8 m. hög, 10 m. i tvärmått. Vid tp. stack blott en sten av röset fram ur ljungtorven. Röset täcktes av jämförelsevis ganska mycket mylla. I myllan ovan stenarna lågo några spridda fornsaker, sålunda strax vid tp. ⁷¹⁷⁴n: r 1, en spån av flinta och längre åt väster ⁷¹⁷³n: r 2, en skärva av flinta med tillknackning. Vidare en krukskärva, n: r 3. På andra ställen i högfyllnaden några spridda krukskärvor.

Röset bestod utav 3 skikt stenar. Det var anlagt på högbotten = urspr. markytan, där jorden var blandad med ganska mycket träkol.

Vid högbotten i S. låg en enstaka bit bränt ben.

A. Tätt söder om högtoppen träffades under röset på högbotten, ett lerkärl med öra, ⁷¹⁶⁷n:r 4, krossat under stenarna i understa skiktet. Lerkärllet skadades genom att träffas av kniven. Hör till grav A. NV härom låg en krukskärva, n:r 5, en halsbit möjligen av lerkärllet n:r 4 (ja!). Vid toppen lågo 2 små krukskärvor, ⁷¹⁶⁹n:r 6, spridda på flera ställen bitar av brända ben och litet träkol. N:r 5 hör till och är insatt i n:r 4. I eller nära intill lerkärllet n:r 4 lågo inga brända ben.

A. Graven var en "kolbädd" på högbotten, kolstybb var blandad i myllan, men endast få större bitar lågo i sandmyllan. Vid mitten av kolbädden var nedsatt en urna med brända ben, ⁷¹⁶⁸n:r 8, täckt av 3 små (flata) hällar, som dock voro nedtryckta och urnan krossad. Urnan stod på högbotten, rättare låg vält med kanten åt SSV. Urnan stor, rättare en del av ett stort lerkärl (gamla brott). År 1927 blev kärlet restaurerat; helt. Bland brända ben litet kol, inga fornsaker. Sedan bottenskiktet med kolbädden avlägsnats, framträdde nederst i detsamma omedelbart vilande på undergrundens gula grus en stenläggning av mindre stenar liggande tätt intill varandra, säkerligen bildande golvet i en hydda. Se anm.

a. Vid mitten av denna hyddbotten strax öster om urnan, n:r 8, fanns det i stengolvet en öppen fläck, där stenarna saknades. Här var även det gula gruset ersatt med mörk, blandad jord, som visade sig fylla en liten grop a, elliptisk, 0.9 m. lång i NNW-SSÖ, 0.8 m. bred. I fyllnaden låg i denna grop, nära botten och mitten en liten ⁷¹⁷⁰krukskärva, n:r 7.

Denna grop a torde hava bildat mitten i hyddan. I fyllnaden i gropen låg endast litet kol, inga skörbrända stenar. Bottnen bildades av fin grå sand, som låg under gruset överallt. Gropen a måste ~~dock~~ vara fylld med jord innan kolbädden grav A anlades över densamma. Urnan n:r 8 var ställd över västra kanten av gropen a, och takstenarna över urnan räckte in över gropen.

Anm.

Stengolvet låg över hela den 4 x 4 m. stora utgrävningen, dess kant nåddes icke, Att "golvet" kunde vara en naturlig bildning är väl icke uteslutet, emedan gruset här innehöll många stenar.

Hög 25. Inv. n:r 7176 - 7198.

Nordligaste högen på gravfältet på åsplatån.

Hög, 1.0 m. hög, 10 m i tvärmått. Toppen låg dock icke centralt utan närmare norra, östra och västra högfoten, däråt högen slutade brantare, emedan södra högsidan var långsluttande, därför att marken sluttade från norr åt söder.

Endast tunn ljunctorv täckte röset, som var bildat av jämförelsevis små stenar, 10 - 20 cm i tvärmått. I högfyllnaden litet träkol.

Högen var omgiven av en ringgrav, därur troligen jordfyllnaden tagits. Detta är det enda fallet, där jag sett en hög omgiven av ringgrav. En profil i V-Ö över toppen avvägdes. Utgrävning: 6.0 m. i N-S, 4.0 m. i Ö-V. I högfyllnaden över röset hittades en liten krukskärva. Högfyllnaden var starkt blandad med grus och småstenar intill 0.3 - 0.4 m. under högtoppen. I högfyllnaden litet träkol och några små krukskärvor, spridda, eggändan av en stenyxa. (Lihultstyp).

A. I södra sidan av utgrävningen f. brända ben, liggande under röset i kolblandad jord; här en kolbädd. Intet tecken syntes i röset till grav; öster om fyndstället innehöll röset några mindre hällar.

I kolbädden lågo de brända benen spridda över en längre sträcka men de flesta vid kolbäddens mitt, där det fanns mycket kol, som visade sig tillhöra ett antal större bränder, som lågo i olika riktningar bredvid och över varann (ådrorna i trät kunde tydligen följas). Bränderna voro till och med 20 cm breda.

Vid mitten av kolbädden låg ⁷¹⁷⁴n:r 1, en krukskärva, ⁷¹⁸⁸n:r 2, järn, litet, rostigt föremål, ⁷¹⁷⁶n:r 3, bitar av kam av ben.

Det är troligt, att ringgraven bildats därigenom att grus tagits ur densamma för att bilda rös och fyllnad över grav A.

I kolbädden bland de brända benen hittades vidare ⁷¹⁸⁹n:r 4, järn (spik?) och längre åt öster ⁷¹⁸⁶n:r 5, järn (spik?) och bredvid densamma ⁷¹⁸³n:r 6, järn (spik?), ⁷¹⁸²n:r 7, järn (spik). Bland människoben tycktes även fågelben förekomma m.m.

I kolbädden vidare ⁷¹⁸⁷n:r 8, järn (spik?), vid norra kanten ⁷¹⁹⁵n:r 9, en liten krukskärva, vid mitten ⁷¹⁸⁰n:r 10, ett treflikigt beslag (?) av järn, ⁷¹⁸⁵n:r 11, järn (spik). Vid södra sidan ⁷¹⁹³n:r 12, en krukskärva.

Öster om mitten ⁷¹⁹⁰n:r 13, järn (större spik?), ⁷¹⁸⁴n:r 14, järn (spik),
⁷¹⁷⁷n:r 15, järn-beslag, ⁷¹⁷⁸n:r 16, järn, tunt beslag, liknande n:r 10, och
 järnspik, ⁷¹⁷⁹n:r 17, järn (spik(?)), ⁷¹⁸¹n:r 18, järn (spik).

Emedan kolbäddens mitt låg betydligt söder om högtoppen d.v.s. högens högsta punkt, ungef. i högens mitt, måste utgrävningsfältet utvidgas 2 m. åt söder till 6 m. längd i N - S.

I kolbädden nära kanten i sö. hittades vid sällningen ett par kolade sädeskorn.

De funna spikarna och beslagen torde hava suttit på en ask av trä; bredvid föremålen låg alltid kolnat trä.

Grop B.

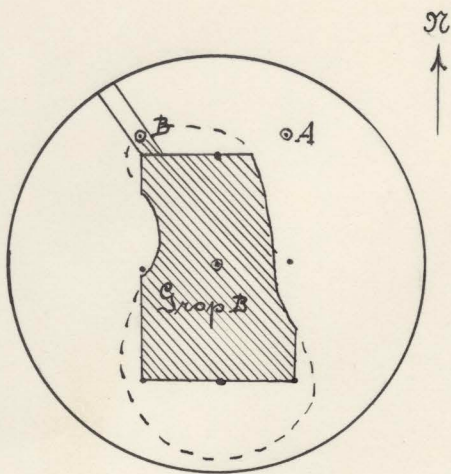
Under kolbädden i undergrunden träffades en stor grop B, fylld med blandad jord, grus och stenar. Åt väster häri mycket kol. I gropen låg åt ö. en krukskärva, ⁷¹⁹²n:r 19, två krukskärvor, ⁷¹⁹¹n:r 20, flera krukskärvor, ⁷¹⁹¹n:r 21 (däribland kantbit; 3 skärvor sammanhörande).

Gropen B var stor och djup, urholkad i undergrunden (alven). Den sträckte sig i N-S genom hela den 6 m. långa utgrävningen och fortsatte utanför densamma både åt norr och söder. Gropens gränser i V. och Ö. föllo däremot delvis inom utgrävningen. Gropens vägg var ganska brant.

En större del av gropen norr om och söder om mitten blev icke genomgrävd med avseende på det svåra arbetet och det ringa utbytet. Gruset, därmed gropen var fylld, var mycket stenigt och svårt att gräva i. I ringgraven vid högens södra fot grävdes ett provdike, 2 m. långt med ett dike åt söder i **T**, 2 m. långt. Här träffades en stensättning, täckt av liten häll, men utanför denna endast orubbad botten. Sålunda kan gropen B icke sträcka sig längre än till högfoten, men den räcker troligen ända dit. Stensättningen innehöll intet märkbart. Diket i ringgraven här var 2.5 m. söder om utgrävningsväggen i söder.

I ringgraven i norr grävdes ett provhål, där även träffades orubbad botten 2.5 m. norr om utgrävningsväggen i norr. Ävenledes provhål nv. och nö. i ringgraven.

Åt nv. räckte gropen just till mätpunkt B, som syntes i ett provdike från hörnet av utgrävningen till högfoten.

Domarering 26.

Inv. n:r 7199.

En liten domarring, satt, av hållar på ändan, bildande en krets med 2.7 m. utv., 2.2 m. invändig vidd. Av ringen var endast 1 sten fullt synlig ovan jord, 0.6 m. hög över marken; övriga 5 stenar stucko med toppen knappast fram över jorden. Ringen hade urspr.bildats av 7 stenar men åt NV saknades 1 sten. Att här stått en sten bevisades därigenom, att den blandade jorden här gick ner till 0.5 m. djup under ytan, medan undergrunden bredvid låg endast 0.3 m. djupt. Stenarna hade blivit täckta av flygsand (stenfritt), som nu avgrävdes. Största hällen, stående i No. var 0.55 m. bred, de andra hållarna små!

I fyllnaden i ringen hittades några ⁷¹⁹⁹krukskärvor och litet träkol. Krukskärvorna lågo spridda, de flesta vid mitten och i östra sidan.

Flygsandskiktet var 15 cm tjockt.

Den i kretsen felande hällen var troligen flyttad 6 m. åt S., ty här låg nära vid hög 25, en av ljung nästan övervuxen häll, 1.3 m. lång, 0.9 m. br., 10 cm tjock; vid ena ändan av hällen var en större bit avslagen, vilken låg bredvid hällen.

Grav A.

Mitt i domareringen, i dess centrum träffades en kolfläck, en liten grop, kretsrund, skålformad, fylld med starkt kolblandad jord. Kolet var kolsmul med få större bitar träkol. Häre lågo några få små bitar brända ben men inga krukskärvor eller andra fornsaker. Gropen var 70 cm vid ovan vid undergrunden, 25 cm djup i densamma. Den mellersta delen av gropen innehöll mest kol, den yttre delen mera grusig med småstenar.

Från mitten av D 26 till mitten av domarering D 27 avstånd

14.6 m., från D 26 till tp. av hög 25 avstånd 12.4 m, (till tp. av hög 24: 23.1 m.).

Domarering D 26 har ett utvändigt tvärmått 2.7 m.

Fot 16 och 17 (182 och 183).

Huruvida de få brända benen äro av människa kan väl knappast avgöras.

Gropen A fylldes åter med mörk kolblandad jord (från grop i hög 25). Flygsanden blev däremot icke åter påfylld, så stenringen står fritt synlig.

Domarering 27.

Detta är stora domareringen. Fot 15 - 18. (181 - 184).

Ringens består av 7 större stenar; utvändigt tvärmått 8 à 9 m.

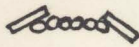
Den största stenen i SSÖ, låg emellertid 7 à 8 m. söder om ringens mitt, men med stor sannolikhet har den ursprungl. legat 4 m. längre i norr och vid något tillfälle blivit vält från sin plats denna sträcka ned för sluttningen. Domareringen ligger på sluttningen vid foten av högkullen i norr. Stora stenen är 1.2 m. lång, 1.0 m. bred, 0.5 m. hög över marken, klumpsten som de övriga stenarna i ringen.

Genom platsen inom ringen grävdes provdiken i N-S och Ö-V i ett kors, diken 7 m. långa. Här träffades endast vanligt mylleskikt täckt av flygsand, vilande på undergrundssand. Ett större hål grävdes i mitten.

Inga fornsaker; ingen grav eller grop i mitten av ringen.

Hög 28. Inv. n: r 7200 - 7201.

Belägen på berget, tätt intill gårdsgården i norr. Toppen i huvudlinjen, 71 m. NV. om nollpunkten i densamma.

Hög, 0.7 m. hög, 10 m. i tvärmått. Ljungväxt; toppen av några större stenar i röset stucko fram ur ljungen. Stenarna ganska stora, intill 1.75 m. långa eller 1.0 m. i tvärmått. Större hällar voro lagda i rösets kant lutande inåt:

Röset vilade på fint grus vid högbottnen; här (NV om mitten träffades en kolfläck med) (litet brända ben) var träkol på flera ställen blandad som smul i sanden eller gruset. Under bottenskiktets fina grus eller sand låg undergrund av grovt, gult grus.

Röset fyllde hela utgrävningen.

Grav A.

NV. om högens mitt låg vid högbottnen under röset en liten häll, 35 x 25 x 7 cm. Densamma täckte en urna, ⁷²⁰¹n:r 1 med brända ben. Litet brända ben och kol låg även i en liten rund kolfläck närmast omkring urnan, som var krossad: kopp med öra åt SV.

0.35 m. norr om lerkärlet n:r 1 stod ett annat lerkärl, ⁷²⁰⁰n:r 2, större, fyllt med brända ben, krossat. Fot 21. (187).

Båda lerkärnen voro ställda i bottenskiktet på undergrundens gula grus. Undergrunden blottades över hela utgrävningen, 4 x 4 m. Den visade sig bestå av gult grus, "väggrus", som (tycktes vara) var orubbat. (Se avvägning). Sedan emellertid ett skikt grus om 20-30 cm. bortschaktats, framkom därunder ett "helt" golv av stenar. Detta var dock endast en naturbildning.

I undergrunden framträdde toppen av ett par stenar; dessa visade sig tillhöra en "stenläggning", som bildade liksom en ram om en grav ("grav B").

Se avvägningen och fot. 22. (188).

"Graven" innehöll intet annat än grus och det hela visade sig vara en märklig naturbildning.

Domarering 29. Inv. 7202.

Strax norr om stengärdsgården, som bildade gårdets norra gräns, på en utmark med ung furuplantering, tillhörande hemmansägaren Alfred Svensson, västra Knappegården, Ytter Restad by, ligger en domarering, den största på hela gravfältet, bildad av 8 stora stenar.

Domareringen var 12 m. i tvärmått utvändigt, 10.5 m. invändigt, bildad av stora klumpstenar. De två sydligaste stenarna sitta i gårdsgården (se fot. 24, 189).

De största stenarna voro i tvärmått 1.2 m. - Mitten 13.4 m. N. om tp. av hög 28.

Inom stenringen grävdes 6 provhål; de fem yttre visade endast mylla, 35 cm. tjock (med flygsand?) över gul sand. Men vid mitten träffades stenar tillhörande en grav A. Här anlades då en utgrävning, 4.0 m. lång i N-S, 3.0 m. bred i Ö-V.

Grav A.

På urspr. botten vid domareringens mitt träffades en stenläggning i vars mitt stod en urna, ⁷²⁰²n:r 1, innehållande brända ben. Endast bottnen av lerkärlet fanns kvar, och de brända benen lågo

spridda även utanför urnan i en fläck. Bland de brända benen lågo några få bitar träkol. Annars voro benen vita utan kolstybb.

Urnan var sprucken av frost, genomvävd av rötter, krossad i många sköra bitar. Strax nö. om urnans plats var i undergrunden urholkad en grav B.

Grav B.

I mitten av domareringen var en liten fyrsidig grav urholkad i undergrunden, kvadratisk, 55 cm i VNV-OSO, 55 cm i NNO-SSV.

Vid södra sidan stod en liten häll, 45 cm lång, tydligen på ursprunglig plats (in situ). Vid norra sidan låg en tämligen flat sten, 55 cm lång.

Rummet var fyllt med sand, däri litet träkol. Det fanns häri varken brända ben eller fornsaker.

Den möjligheten är väl icke utesluten att urnan n:r 1 förut stått i denna stenkista, men att graven har blivit rubbad och urnan kastad ut ur graven. Att inga brända benbitar funnos inom stenkistan talar dock emot ett dylikt antagande. Träkärl? En klumpsten låg över jorden i kistan.

49/17

Jfr 61/14 52/16
36/15

Avskrift ur D:r Georg F.L. Sarauws dagbok.

Hålda sockens fornminnen n:r 4.

Järnålders gravfält.Knappegården, Ytter Restad by, Hålda s:n, Inlands n. h:d, Bohuslän.

Undersökning 1917.

Hög 30. Inv. n:r 7203 - 7216.

Belägen 30.2 m. VSV om hög 6, 39.3 m. SSV om hög 10.

Ljungbevuxen, 0.4 m. hög, 7.0 m. i tvärmått. Den sydligaste högen på gravfältet.

Ett tunt mylleskikt med ljungtorv täckte ett rös, som fyllde ut större delen av utgrävningen; södra och västra sidan blottades icke. i östra och västra sidokanten av röset (samt i nv. hörnet) av den 4 x 4 m. stora utgrävningen funnos stora stenar, annars bestod röset mest av små och halvstora stenar. Stora stenen i nv. hörnet låg utanför röset.

Vid toppen var grävt ett litet hål, som dock knappast gjort större skada.

På rösets stenar låg vid mitten en krukskärva, ⁷²¹³n:r 1, löst i fyllnaden.

Rösets stenar 10 - 60 cm i tvärmått, lagda i 2 skikt, större och mindre stenar, blandade om varann och blandade med jord. ⁷²¹⁵N:r 2, en krukskärva, hittades i östra sidan av röset, ⁷²⁰⁹⁻⁷²¹²n:r 3 - 6 lågo i fyllnaden vid mitten. Fyllnaden innehöll vid högbottnen, den ursprungliga markytan, inblandat kolstybb.

⁷²¹⁴N:r 7, krukskärva, låg åt öster, ⁷²⁰⁸n:r 8, krukskärva, åt NV, En kolbädd eller kolfläck framträdde vid högbottnen, otydligt begränsad, c:a 3 m., vid undergrundens yta elliptisk; 1.0 m. l. i Ö-V, 0.8 m. br. i N-S, en grop. Inom kolfläcken lågo krukskärvorna ⁷²⁰⁴⁻⁷²⁰⁷n:r 9-13 och närmare fläckens västra ända, strax sv. om högtoppen stod i en liten grop ett lerkärl ⁷²⁰³n:r 14, litet, krossat och upplöst.

Märkvärdigt nog fanns inom hela kolfläcken endast en mycket liten bit bränt ben. Lerkärllet innehöll endast jord. Någon grav för obränt lik syntes ej heller i eller under röset.

Graven torde då vara att uppfatta såsom brandgrav, däri benen bränts fullkomligt till aska. Kolbäddens tvärmått borde varit ungefär 3 meter (vid högbottnen). Kärlet n:r 14 måste vara ett litet bikärl, icke urna.

De stora stenarna i röset voro 0.9 m. i tvärmått, utan särskild betydelse.

I östra sidan var undergrunds sandskiktet endast tunt, vilande på berget, som framgrävdes i ett provdike i Ö-V genom utgrävningen. Berg syntes runt om högen i markens yta.

Långhög 31. Inv. n:er 7217 - 7221.

Belägen mellan högarna 7, 8 och 30; 17.0 m. VSV om hög 6, 10.5 m. SSV om hög 7, 31.7 m. S. om hög 10. Högen ungef. 14 m. lång i NO-SV, 10 m. bred, 0.3 m. hög. Högen var icke skönjbar såsom hög. I ljunctorven framträdde endast toppen av några få stenar och en svag höjning syntes åt V., en sänka vid mitten.

Sänkan visade sig upptaga det stenfria mellersta partiet av ett mycket stort rös (stenläggning). Sänkan var över grav A.

Stenläggningen var 9.2 m. lång i NO-SV., 6.0 m. bred. Det stenfria rummet i mitten 4.0 m. l. i NO-SV, 1.5 m. brett. Båda närmare rektangulära med avrundade ändar. V. hörnet var tresidigt med rät vinkel i hörnet: bildad av en hörnsten (stora röset).

Stenarna 0.3-0.8 m. i tvärmått, lagda i ett enkelt skikt på urspr. markyta. Under stenarna ett mylleskikt över undergrundens grus. De bildade en stor ram omkring det stenfria rummet i mitten. I synnerhet i norra sidan var kanten av stenläggningen upplockad, oregelbunden, troligen hava stenar härifrån tagits till högarna 7 och 8, som lågo alldeles intill högfoten.

Grav A. Graven låg mitt i röset. Graven inom stenramen var fylld med blandad jord i en urholkning i undergrundens grus. Vid sv. ändan och ^{vid} mitten var jorden starkt blandad med kolstybb, däri bitar av kolade grenar. Denna jord täckte emellertid ett skikt stenar, som voro insjunkna, bildande en trågformad sänka i stenläggningen. Jorden, som täckte stenarna blev sållad, men intet fanns utom litet kol.

De insjunkna stenarna bildade ävenledes endast ett enkelt skikt. Därunder kom åter jord, starkt kolblandad.

Vid gravens sv. ända bildade bergytan gravens botten, lutande åt öster och här täckt av ett skikt grå undergrundssand, som då bildade gravens botten, vad större delen därav beträffar.

Vid mitten av graven låg på dess botten, på sanden, en liten häll 0.40 m. i tvärmått, tydligen avsiktligt lagd här; men intet hitta-

des över eller under densamma. Inga rester av skelett synliga.

Graven var 4.30 m. lång i ÖNÖ-VSV, 1.65 m. bred, helt urholkad i undergrunden, ungef. 0.35 m. i undergrunden.

Hög 31. Inv. n:r 7217 - 7221.

Strax utanför stenläggningens södra hörn hittades omedelbart under ljunctorven, ⁷²²¹n:r 1, ett hänge (?), ett föremål av sten, troligen av täljsten, däri inskurits 3 runtlöpande fåror (form som en cigarr).

Grav A.

Närmare nv. hörnet vid gravens botten låg tillsammans 3 krukskärvor, ^{insatt i nr 8}n:r 2 och vid södra sidan närmare densammas mitt två krukskärvor, ^{insatt i nr 8}n:r 3, hörande till n:r 8.

Väster om mitten låg en ring av kitt, ⁷²²⁰n:r 4, återgivande formen av ett trækärls botten, 30 cm i tvärmått. ^{insatt i nr 8}N:r 5, ⁷²¹⁸6 och ⁷²¹⁹7 spridda krukskärvor. Vid södra väggen lågo flera skärvor av ett krossat lerkär, ⁷²¹⁷n:r 8, spridda över en större fläck (härtill hör även n:r 3); lerkäret var en skål med öra.

Vid gravens mitt låg en liten häll (en flat sten), 0.40 m. i tvärmått. Men gravens hela östliga hälft innehöll inga fornsaker.

All fyllnad i graven blev undersökt med de små redskapen och sållad. Av kittringen n:r 4 fanns endast bitar kvar. Inga lämningar av obrända eller brända ben. Skelettgrav.

Graven torde varit täckt med ett stort lock av trä, genom vars förruttnelse jorden störtat ned i graven och lerkärlen krossats. Intet trä syntes till.

Långhög 32. Inv. n:r 7222 - 7228.

Belägen 12.0 m. ÖSÖ om hög 6, 23.5 m. S. om tp. av hög 1.

Hög, 0.5 m. hög, 14 m. lång i Ö-V, 10 m. bred i N-S.

Täckt endast av tunn ljunctorvskikt över rösets stenar.

Utgrävningen 5.0 m. lång i Ö-V., 4.0 m. bred.

Ovanpå röset ibland dess stenar hittades ⁷²²⁶n:r 1, en liten krukskärva med snoddornament och ⁷²²⁷n:r 2, en skärva av flinta, båda tillhörande den på platsen befintliga stenålders boplats, därifrån flintskärvor förekom spridda överallt och hittades i alla högar.

Grav A. Under en häll vid eller söder om mitten av röset, 62 cm lång, 47 cm br., 3 cm tjock, träffades en samling brända ben, liggande 26 cm under hällens underkant.

Öppningen i röset, ett utsparat rum, var 75 cm l. i Ö-V., 45 cm br. Ibland högen av de brända benen i detta rum lågo bitar av en benkam, ⁷²²²n:r 3, Rummet var kantigt, hällen var lagd såsom taksten däröver. De brända benen voro blandade med jord, men icke med kol; de voro tvättade, vita. Rösets stenar voro delvis ganska stora intill 1.1 m. långa. De brända benen lågo på en häll i en samling, varvid även lågo bitar av kitt, ⁷²²⁴n:r 4, antydande att benen ursprungligen varit samlade i ett träkärl, men dock även spridda utanför detsamma på den underliggande hällen.

Bland de brända benen låg även ett litet föremål av järn (spik?), ⁷²²³n:r 5 och en krukskärva (kantbit av ett lerkärl) ⁷²²⁵n:r 6.

Hällen, därpå benen voro utströdda, var 0.85 m. lång i Ö-V, 0.45 m. br., 0.10 m. tjock. Den låg ävensom rösets övriga stenar på ursprunglig markyta. Vid högbotten hittades en flintkärna, (spånkärna, fragment), ⁷²²⁸n:r 7.

Hög 33. Inv. n:r 7229 - 7230.

Belägen 15.0 m. S. om tp. av hög 2, 14.0 m. VSV. om tp. av hög 9.

Hög, 0.4 m. hög, 8.0 m. i tvärmått. Ett rös fyllde hela den 4 x 4 m. stora utgrävningen. Röset var täckt av endast mycket litet jord, ljungtorv, och bestod överst av ganska små, nederst av ganska stora stenar, intill 0.8 m. långa utom en mycket stor sten, räckande från toppen till östra sidan.; denna sten var 1.85 m. l. i ÖNO-VSV., 1.0 m. bred, 0.8 m. hög.

Söder om stenen låg vid högbotten i urspr. mylleskiktet en järnålders krukskärva, ⁷²²⁹n:r 1 och en stenålders flintkärna, ⁷²³⁰n:r 2. I myllan något kol.

Den stora stenen blev bortvält. Därunder syntes i undergrunden en liten grav A, fylld med blandad jord, däri litet kol. Graven var urholkad i undergrunden, 1.55 m. l. i Ö-V, 0.45 m. bred. Graven något osäkert begränsad.

Vid västra ändan låg bland småstenar litet rost, möjligen av ett järnföremål, som hade sammankittat stenarna.

Annars hittades intet.

Hög 34. Inv. n:r 7231.

Belägen 7.7 m. VSV om hög 1, 19.5 m. ÖSÖ om hög 10, mellan högarna 1, 4 och 5.

Liten hög, 0.2 m. hög, 4.0 m. i tvärmått. Röset, bildat av 1 skikt stenar, fyllde den 2 x 2 m. stora utgrävningen, vilande på hög-
botten. I mylleskiktet hittades under röset något kol, flinta och en
liten ⁷²³¹krukskärva löst i jorden.

Ingen grav i eller under röset.

Domarering 35. Inv. n:r 7232 - 7234.

Belägen 7.5 m. NO om hög 9. 6 hållar i cirkelformad krets, 6.0 m. i tvärmått. 5 av kretsens stenar stående, alla 5 lutande; 1 sten kullfallen i S. De båda stenarna i N och NO lutade endast svagt och ändrades därför icke, 3 andra i NV, SV och SSV samt den kullfallna ste-
nen i S. restes och kilades fast i sitt gamla hål, sedan detta hål, fyllt med blandad jord, i undergrundens grus, uppremsats.

I V. spårades tydligt hålet efter en borttagen sten, men i NNV och i Ö kunde inga stenar spåras. Om här stått några stenar, vilket är troligt, har de endast räckt mycket litet ner i undergrunden. I SSO sågs svaga spår av ett dylikt hål för en sten. Kretsen består numera av 6 stenar, de största 1 m. breda och 1 m. höga över marken, ovan jord.

Platsen inom stenkretsen var jämn utan någon höjning resp. gravhög.

Mellersta partiet intill 1.5 m. runt om mitten utgrävdes till undergrundens gula grus samt provdiken härifrån till kanten i N, Ö, S och V.

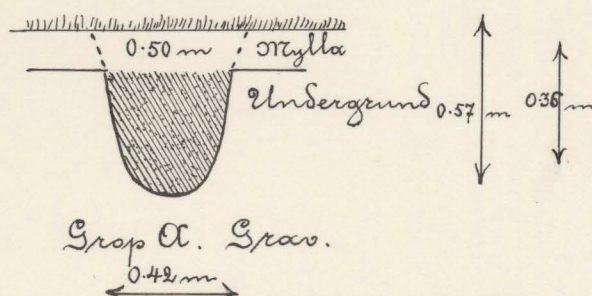
Just under mitten fanns intet, men väster och öster härom lågo under gräs- eller ljungtorven några mindre hållar dock utan sam-
band och ordning. Hållarna intill 0.75 m. långa.

Grav A. 0.55 m. VNV om mitten låg under en håll en samling (bitar) bränt ben och mycket träkol i en liten grop A. Gropen var krets-
rund, kittelformad, ovan, 0.5 m. i tvärmått. Hållen, som täckte där-
över var 0.7 m. lång, 0.5 m. bred, 0.08 m. tjock.

Bland benen lågo några små krukskärvor, ⁷²³³n:r 2, och bitar av
slagg, ⁷²³⁴n:r 3. Inga bitar ^{av}benkam eller järn. De brända benen förekom
i ganska stor mängd blandade med jord och kol i gropen, som var urhol-
kad i undergrunden. Gropen var 0.42 m. vid ovan vid undergrundens yta
och 0.36 m. djup i gruset, 0.57 m. djup under ljungtorvens yta bredvid
gropen.

1.85 m. ÖSÖ om mitten av domareringen låg vid högbotten en stenålders krukskärva med snoddornament, ⁷²³² n:r 1, hörande till boplatsen.

1.0 m. ÖSÖ om mitten låg en häll 0.75 m. lång, 0.4 m. bred, 0.1 m. tjock, liknande den förra, men under denna häll låg ingen kolfläck eller grop, utan stenen låg på högbotten och var utan betydelse för formminnet i fråga.

Efter undersökningen planterades en enbuske mitt i domaringen. Grav A fylldes åter med mörk, kolblandad jord, och stenen lades över densamma såsom taksten.

Hög 36. Inv. n:r 7235 - 7238.

Belägen 6.6 m. SO om hög 9, 6.7 m. v. om hög 38 med vilken högfoten sammanfaller, går in över varann.

Hög, 0.2 m. hög, 6.0 m. i tvärmått.

Utgrävningen 4.00 m. lång i N-S, 3.0 m. bred i Ö-V.

Ett röset, överst med små stenar, fyllde ut hela utgrävningen, stenarna intill 0.7 m. långa.

I röset var en tydlig sänka, från mitten åt sv. hörnet, nämligen över graven. I fyllnaden kol och en bit ⁷²³⁸ kitt.

Grav A. Vid undergrunden framträdde en i densamma urholkad grav, 2.6 m. lång i NNÖ-SSV, 1.4 m. bred i VNV-ÖSÖ. Häri voro ganska många stenar av röset nedsjunkna.

Graven var elliptisk och ganska djup. I östra sidan satt en stor sten fast i grusväggen i naturligt läge.

Graven var vid botten 2.00 m. lång, 0.55 m. bred. Vid botten var sanden fastare.

Vid gravens nnö. ända låg i fyllnaden ett litet föremål av ⁷²³⁷ järn (spik).

Inga spår av träkärn eller kista av trä.

I gravens norra hörn låg ett litet ⁷²³⁵ lerkärn med örat åt söder, delvis krossat, ⁷²³⁵ n:r 1. Vid sv. ändan låg ett annat ⁷²³⁶ lerkärn med öra,

⁷²³⁶
n:r 2, alldeles krossat. Inga rester av skelettet kunde spåras. Mellan de båda lerkärnen var graven tom.

Hög 37. Inv. n:r 7239 - 7244.

Belägen 12.5 m. NV om punkt 150 i huvudlinjen, 12.2 m. SSV om hög 9.

Hög, 0.2 m. hög, 6.0 m. i tvärmått. Röset fyllde större delen av den 4 x 4 m. stora utgrävningen. I fyllnaden litet kol och slagg.

Vid högbottnen under röset framträdde en grav A från högtoppen till norra väggen av utgrävningen.

Grav A.

Grav A täcktes av några större stenar. Den var urholkad i undergrundens gula grus och var fylld med mörk jord, däri kol. I gravfyllnaden få spridda krukskärvor.

Graven var 2.40 m. lång i N-S., 0.70 m. bred, 0.10 m. djup i undergrunden.

Tätt till norra ändan låg en remsa kitt till ett träkärl ,
⁷²⁴²
n:r 1. Träkärllet torde säkerligen hava legat vält på sidan med kanten inåt graven. Här lågo några få bitar brända ben, ovisst om av människa, som torde legat i träkärllet.

Mellan träkärllet och mitten stod ett litet lerkärl med öra,
⁷²³⁹
n:r 2, upprätt med örat vänt åt NO.

Mitt i graven låg en samling glaspärlor inom en fläck, 0.37 m. l. i N-S, 0.15 m. bred, ⁷²⁴⁰
n:r 3. Pärlorna mycket vackra. Bland pärlorna hittades sedermera några små fragment av ett bronsföremål m.m.,
⁷²⁴¹
n:r 4. Inga rester av skelettet kunde iakttagas, Lerkärlet var ställt så i graven, att kroppen svårligen fått plats, men gravens storlek var annars fullkomligt som en gravs för obränt lik. Om benen i träkärllet voro brända människoben skulle här föreligga en brandgrav av skelettgravstyp.

Grop B.

I utgrävningens sö. hörn, sö. om grav A, framträdde i undergrunden ett kretsrunn hål, 0.60 m. i tvärmått, fyllt ovan med småstenar på 0.15 - 0.25 m. storlek. Under dessa stenar låg i gropen svartnade rester av ett trä(lock?), ⁷²⁴³
n:r 4, därunder sand. Den lilla gropen, vars

botten bildades av berget, var endast 0.18 m. djup i undergrunden. Den innehöll inga ben, inga fornsaker. Träet var så pass väl bibehållet att man kan undra, om gropan kan vara lika gammal som graven.

Troligen tillhör gropan järnålders boplatsen.

Hög 38. Inv. n:r 7245 - 7248.

Belägen 14.9 m. NNO om punkt 150 m. i huvudlinjen, 12.1 m. SO om hög 9.

Hög 0.5 m. hög, 7.0 m. i tvärmått. Röset täckt med endast tunn ljunctorv; över toppen i N-S en sänka. Röset - som alla andra röset på detta gravfält - jordblandat. 3 skikt stenar. I fyllnaden hittades litet kol.

Grav A. Mitt under högen voro stenar insjunkna i en grav i N-S; på ömse sidor härom i Ö och V lågo bankar av gul undergrunds-sand tämligen oblandad, som var uppkastad ur en i undergrunden urholkad grav. Under sanden låg högbottnens mörka jord utanför graven.

Graven var orienterad i rätt N-S och mycket lång, fylld med insjunkna stenar av röset. Dessa stenar lågo i 4-5 skikt på varann, intill 0.6 m. i tvärmått av de största stenarna.

Graven var urholkad i undergrundens grus, fylld med mörkare jord och många stenar. Graven var ovan: 4.10 m. lång i N-S, 1.35 m. bred och vid botten 3.7 m. lång i N-S, 0.95 m. bred.

Vid gravens södra ända, närmare östra väggen låg ⁷²⁴⁷n:r 1, ett litet obestämbar föremål av silver, starkt upplöst (färgen först vitgrå, sedermera under inflytande av luften blå) och järn, rostigt. Det kunde likna smådelar av ett spänne, men detta tycks icke stämma bra med läget.

Alldeles upp till gravens norra ända stodo 3 kärl bredvid varandra, nämligen n:r ⁷²⁴⁶2^④_③ : lerkäret n:r 2, upprätt, lerkäret med öra, ⁷²⁴⁵n:r 3, omedelbart söder om n:r 2 med hanken vänd åt söder, och och ⁷²⁴⁸kittringen, n:r 4 av ett träkärl, som stått upprätt strax öster om n:r 2 och 3. 2-3 mitt = 15 cm; 3-4 = 25 cm; 2-4 mitt = 25 cm.

I hela den långa graven fanns annars intet av fornsaker. :avstånd 1-3 = 2.50 m. Mitt för västra sidan träffades en svart fläck vid bottnen, bildad antagligen av upplöst trä av kistan.

Trät var svart såsom kol, men mjukt icke hårt som träkol

Annars sågs inga spår av kistan och inga rester av skelettet.

Hög 39 Husgrund(?).

Belägen 6.2 m. NO om punkt 150 m. i huvudlinjen, 18.0 m. SSO om tp. av hög 9.

Hög, 0.3 m. hög, 6.0 m. i tvärmått.

I mitten fanns ett litet toppigt rös, 0.3 m. högt, 2.0 m. i tvärmått, jordblandat, omsorgsfullt uppsatt av stenar 10-50 cm i tvärmått. Låg på högbotten. I och under röset fanns intet, ingen grav. Utanför, omkring röset var, ävenledes på högbotten, lagt en stenring, en krets av hällar, 3.85 m. utvändigt, 3.20 m. invändigt tvärmått av kretsen.

Under högbotten låg i undergrundens översta del ett skikt stenar som en sorts golv i oregelbunden stenläggning, som möjligen var nedlagd möjligen dock även naturlig. Därunder sand.

Snarast är fornminnet att uppfatta såsom en hyddtomt i likhet med hög 23. Vid högbotten hittades endast några få små bitar kol. Inga gropar funnos, ingen kolfläck.

I VNV låg i ringen en stor naturlig sten, som ingick i kretsen.

Vid högens igenfyllning lät man stenringen ligga fri för jord; högen blev därför högre och mindre i tvärmått än ursprungligen, jfr hög 23. Jordmassan består dock till större delen utav torvor, vid vars förmultning högen kommer att sjunka mycket.

Hög 40. Inv. n:r 7249 - 7254.

Belägen 5.5 m. OSO om punkt 150 m. i huvudlinjen, 15.5 m. S. om hög 38.

Hög, 0.3 m. hög, 6.0 m. i tvärmått.

Röset var täckt av endast tunn ljunctorv. Det bestod av ganska stora stenar intill 0.9 m. i tvärmått, samt i västra sidan en stor fastliggande sten, 1.4 m. lång, i södra sidan en annan 0.8 m. i diam. Röset fyllde den 3 x 3 m. stora utgrävningen.

I mitten en sänka i NNO-SSV.

Vid högbotten i botten på röset låg ⁷²⁵⁴n:r 1, en skrapa av flinta. fragment. Från fyllnaden spridda krukskärvor (järnålder).

Under högens mitt lågo på högbotten 5 stora stenar intill varann; de bildade tak, voro insjunkna över en grav. Mellersta, största stenen 1.45 m. lång häll.

Stensamlingen 2.0 m. lång i NNO-SSV, 1.5 m. bred ; de 3 voro hållar, liggande efter mittlinjen av graven såsom takhållar på tvären över graven.

Grav A. Graven var endast litet urholkad i undergrunden, sålunda föga djup, rektangulär, sned. Graven var 1.5 m. lång i NNO-SSV, 0.08 m. bred; södra ändan dock något otydlig.

Vid gravens nno. ända stodo tätt bredvid varann 2 lerkärl, båda med öra, båda lutande ^{inmot} ~~intill~~ varann, ⁷²⁴⁹ n:r 2 och ⁷²⁵⁰ 3. Västligast det större ornerade kärlet, n:r 2 med örat nedåt åt öster, ⁷²⁵¹ brädden vänd åt OSO. Öster härom ett litet ornerat lerkärl, n:r 3, med örat i NV, liggande med brädden åt V.

Vid gravens västra sida närmare sv. hörnet låg vält på sidan ett litet lerkärl, ⁷²⁵¹ n:r 4, liggande med brädden åt Ö, krossat. Härvid låg en mindre sten nedsjunken vid gravens kant.

Gravens sv. hörn bildades av den stora stenen, som låg här i ursprungligt läge.

Mitt i graven lågo några bitar kitt till träkärl, ⁷²⁵² n:r 5, och öster om lerkärlet n:r 4 lågo få bitar kitt, ⁷²⁵³ n:r 6.

Gränsen för graven vid södra ändan var dock icke fullt tydlig, men graven kan endast hava varit få centimeter längre och var med all sannolikhet en barngrav. Därför även de små lerkärnen.

Inga rester av ben kunde iakttagas, dock säkerligen en skellettgrav.

Hög 41. Inv. n:r 7255 - 7256.

Belägen 19.6 m. ÖNÖ om punkten 150 m. i huvudlinjen, 11.5 m. ÖSÖ om tp. av hög 38.

Hög, 0.5 m. hög, 6.0 m. i tvärmått.

Utgrävningen 3 x 3 m. stor.

Röset fyllde utgrävningen med undantag för hörnen i nv., nö och sv. I mitten framträdde en liten sänka i röset. Röset var, som alla rös på gravfältet, jordblandat. Stenarna 10-50 cm i tvärmått.

Grav A.

Under röset, tätt öster om högtoppen, stod på högbottnen ett litet ornerat lerkärl med öra, ⁷²⁵⁵ n:r 1. Lerkärlet stod upprätt med örat vänt åt öster, men det var alldeles krossat och hoptryckt.

Lerkärlet var en urna, innehållande brända ben. Utanför urnan

lågo inga brända ben, men jorden vid högbotten innehöll fläckar av träkol inom en större del av utgrävningen utan att dock någon egentlig tydligt begränsad kolfläck omkring urnan förekomme.

De brända benen i urnan voro mycket små bitar och ganska fåtaliga. Löst i fyllnaden vid högbotten lågo ett par ⁷²⁵⁶ krukskärvor av ett grovt lerkärl.

Ingen undergrav.

Grop 42.

51 m. söder om hög 40 på en lägre platå, intill bergets därvarande östra fot i en sänka observerades ett litet rös av oregelbunden form liknande en av de minsta gravhögarna. Röset gjorde dock intryck av att vara något stört och om rubbningar i nyare tid vittnade även fynd av ett huvud av kritpipa och en bit rörtegel bland rösets stenar.

Undersökningen gjordes därför mindre omsorgsfull än vanligt.

Sedan stenarna avlägsnats, träffade man i undergrunden en grop, fylld med starkt kolblandad jord och skörbrända stenar.

Gropen var kretsrund, grytformad, c:a 1.0 m. i tvärmått, 0.25 m. djup i undergrunden, 0.6 m. djup under ytan av "högen".

Gropen innehöll inga fornsaker, inga benrester. Troligen tillhör den järnålders boplatsen. Jfr grop i hög 23.

Undersökningne av gravfältet avslutad den 14 juli 1917.

Översikt.

Undersökning 1914.

Nio högar därav:

Utan grav:

Hög 2 och 3. Hög 3 med gropar.

Med urnegrav och brända ben:

Hög 6, 8 och 9.

Med skelettgrav:

Hög 1. Graven 4.45 m.l. i N-S.

4. " 2.75 m.l. i ÖNÖ-VSV.

5. " 3.70 m.l. i ÖNÖ-VSV.

7. " 2.10 m.l. i Ö-V.

Undersökning 1915.

Två domareringar och tio högar, därav:

Med urnegrav och brända ben:

Hög 11, 14A och 20 utan kolbädd. Hög 12 och 18 med kolbädd.

Med skelettgrav:

Hög 10, 13, 14B, 16, 17, 21.

Domareringar: 15 och 19.

Bautasten: 14A.

Boplatsgropar i högarna 20 och 21.

Undersökning 1916.

- 22. Hög. Bottengrav (skelettgrav). Boplatsgropar med stolphål.
- 23. Husgrund. Stolphål, gropar, härdgrop.
- 24. Hög. Kolbädd med urna och bikärl. Hyddgolv med grop.
- 25. Kolbädd med brända ben och fornsaker utan urna. stor grop.
- 26. Domarering. Liten grop med litet brända ben (grav?).
- 27. Domarering. Ingen grav eller grop.
- 28. Hög. Bottengrav (2 lerkärl, båda med brända ben).
- 29. Domarering. Urnegrav och stenkista (däri möjligen urnan ursprungligen stått.

Undersökning 1917.

Högar.

Gravar med obränt lik:

31, 36, 37 (?), 38, 40.

Gravar med bränt lik:

30, 32, 37 (?), 41.

Rös utan (tydlig) grav, tvivelaktiga fornminnen:

33, 34.

Domareringar: 35.

Husgrund: 39.

Grop: 42.